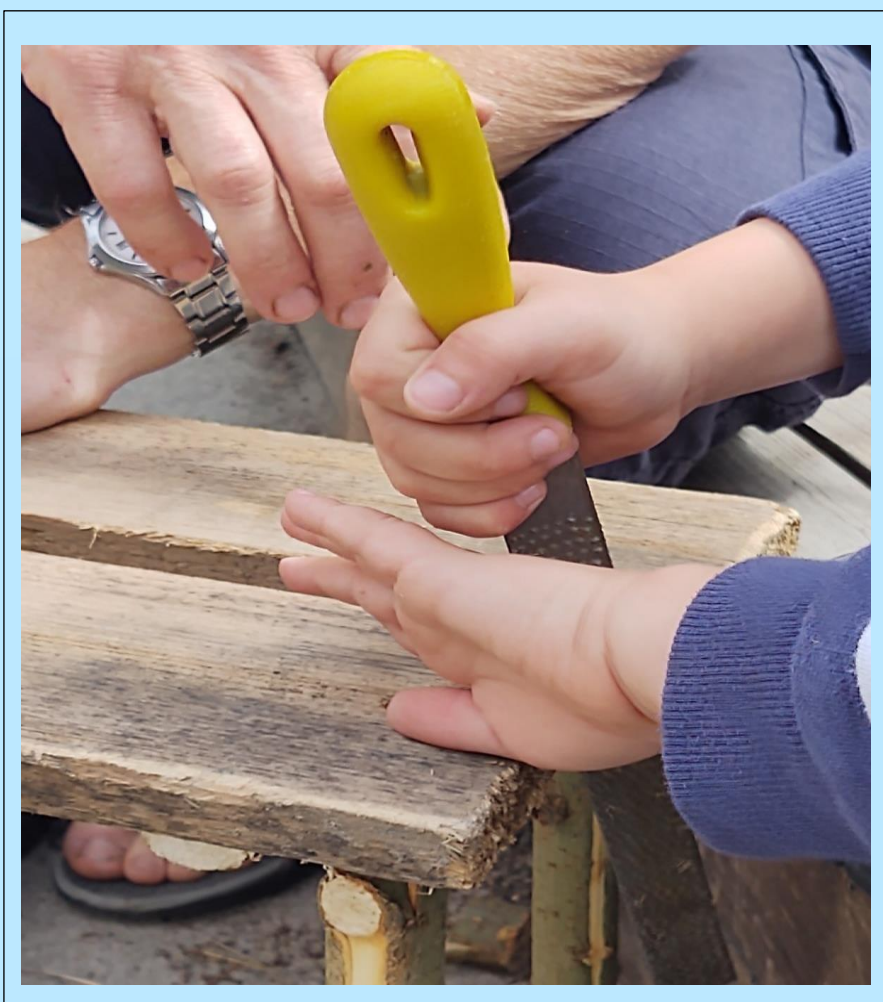

Pædagogisk læreplan for Børneinstitution Centrum Syd 2022

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

Læsevejledning

Denne pædagogiske læreplan retter sig **mod nuværende og kommende forældre** i institution Centrum Syd.

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse i institutionen.

Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske retning, overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

Læreplanen dækker for de 9 børnehuse og vil derfor være overordnet og det vil være forskelligt hvordan den bliver omsat i praksis fra børnehus til børnehus.

Vi har forsøgt at lave beskrivelserne levende med video, praksiseksempler, links til artikler og udarbejdet materiale - f.eks. inspiration til Jer forældre via vores Sprogfolder, overgangsmateriale fra dagtilbud og skole mv. Alt sammen for at give jer et billede af det faglige fundament institutionen arbejder med.

Der vil være inspiration at hente via de indlagte links via uddybende litteratur mv. under de enkelte punkter.

Du klikker i linkboksen **ctrl+link** og så bliver du ført videre til en online præsentations-plattform (**Issue.com**) - hvor præsentationen vises i et læsevenligt format, som kan downloades og evt. printes. Man kan bladre frem og tilbage i præsentationerne i højre/venstre side af præsentationen. (Ctrl+link kan tage lidt tid inden det reagerer - men det virker)

Linkboksen er placeret under emnerne f.eks. børnesyn og giver mulighed for at fordybe sig yderligere i faglige artikler, institutionens eget materiale, Odense kommunes materiale, video og fotos mv.

[Link til forældre-Padlet / De 9 børnehuse](#)

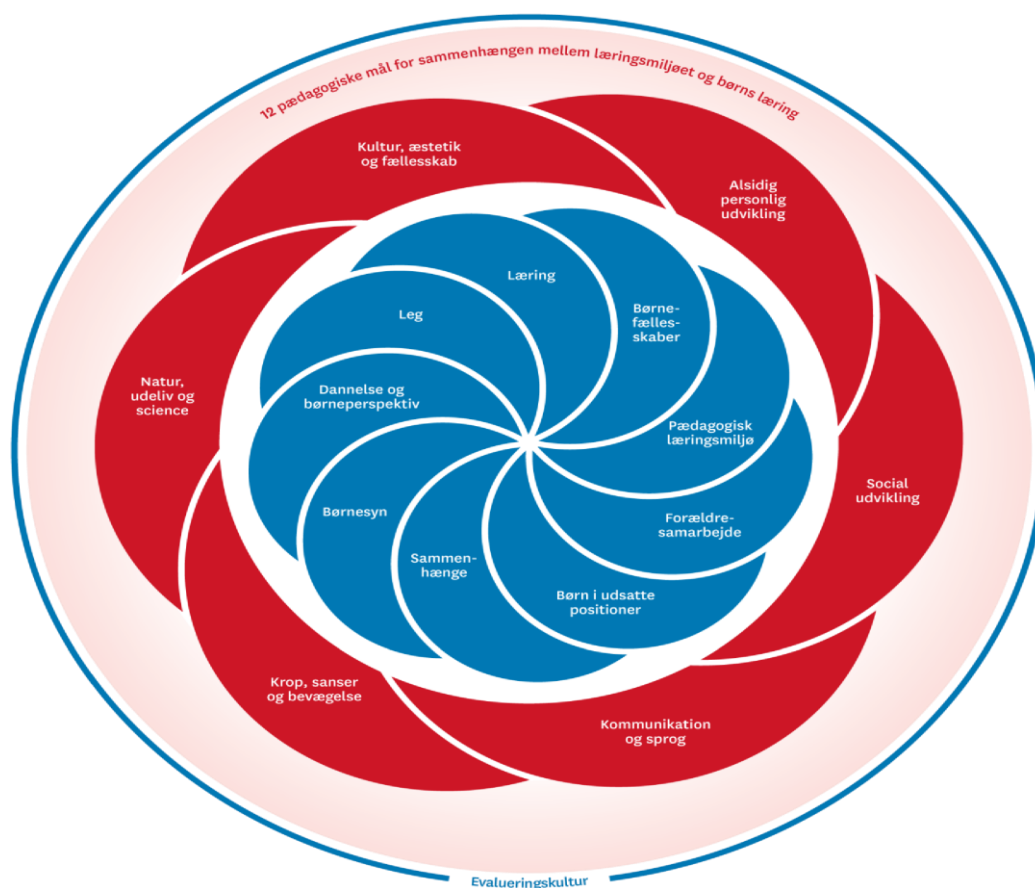
God læselyst

Institution centrum Syd 2022

Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan

Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag samt de seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse samt den tilhørende bekendtgørelse. Loven og bekendtgørelsen er

udfoldet i publikationen [Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold](#). Publikationen samler og formidler alle relevante krav til arbejdet med den pædagogiske læreplan og er dermed en forudsætning for at udarbejde den pædagogiske læreplan. Derfor henvises der gennem skabelonen løbende til publikationen. På sidste side i skabelonen er der yderligere information om relevante inspirationsmaterialer.

Hvem er vi?

Mission for dagtilbud i Odense Kommune

- At kunne tilbyde alle børn et dagtilbud
- At skabe høj kvalitetstilbud, som er udviklende for alle børn

Vision for dagtilbud i Odense Kommune

- Dagtilbuddene i Odense Kommune tilbyder inkluderende og legende udviklings- og læringsmiljøer, som alle børn profiterer af
- Alle børn og forældre møder og er i dialog med medarbejdere og ledere, som er fagligt kompetente, reflekterende, anerkendende og innovative

Her beskriver vi kort vores stamoplysninger, pædagogiske profil og lokale forhold. Det kan for eksempel være børnegruppens sammensætning og forskellige forudsætninger, de fysiske rammer, geografisk placering og andre ting, der har betydning for vores pædagogiske arbejde.

Institution Centrum Syd:

Hvem er vi:

Institution Centrum Syd består af 9 børnehuse. Asgård, Skovmosen, Odense Vuggestue og børnehave, Hunderup, Galaksen, Molevitten, Torpegården, Ådalen og Rulkedalen.

De 8 er integrerede børnehuse og Galaksen er en ren vuggestue. Der er 2 selvejende børnehuse: Odense vuggestue og børnehave og Hunderup.

I dette afsnit beskrives de områder vi gerne vil være kendte for:

Læring, udeliv, sprog samt overgangsarbejdet mellem børnehus og skolen.

[Link til forældre-Padlet / De 9 børnehuse](#)

Kerneopgaven:

Institution Centrum Syds kerneopgave er at opfylde intentionerne fra "Den styrkede pædagogiske læreplan".

De pædagogiske medarbejdere understøtter det enkelte barns trivsel, udvikling, læring og dannelse, i et tæt samarbejde med forældrene. Vi samarbejder tillidsfuldt med forældrene og mødes i øjenhøjde, med et fælles fokus på barns trivsel, udvikling, læring og dannelse.

For at kunne lykkes med dette lærer vi af hinandens perspektiver.

Målet er, at Institution Centrum Syds pædagogiske grundlag og de 6 læreplanstemaer bruges og oversættes i konkrete handlinger lokalt i de 9 børnehuse og dermed giver mening. Den nye styrkede pædagogiske læreplan giver fælles retning og sprog i institutionen.

Vi har fokus på den voksnes rolle og ansvar i alle børns behov for trivsel, udvikling, dannelse, leg og læring. Det er vores ansvar at skabe og videreudvikle rammerne (læringsmiljøer) for børnene, hvor alle børnene trives og udvikler sig i – og sørge for at det enkelte barn får udfoldet sit fulde potentiale.

[Link til forældre-Padlet / Kerneopgaven](#)

Læring:

Vi arbejder hen imod at være lærende på alle planer - denne læring foregår i professionelle læringsfællesskaber - både i børnehusenes organiseringer samt i lederteamet og ikke mindst i samarbejdet med forældrene. Lærende betyder vi bruger vores faglighed og professionelle dømmekraft på medarbejderniveau samt i forældresamarbejdet.

Derfor forholder vi os alle nysgerrigt og udfordrende til hinandens perspektiver og er altid på udkig efter intentionen bag handlingen, hos forældre, kollegaer, børn og tværfaglige samarbejdspartnere - uanset om vi forstår/er enige i handlingen eller ej.

Vi er dygtige til at få øje på menneskelige ressourcer og bringer dem i spil - uanset om det handler om forældre, børn, kollegaer og tværfaglige samarbejdspartnere. Vi inddrager alles kompetencer og perspektiver i institutionen – det giver ejerskab og arbejdsglæde.

Vi vil gerne kendes som ressource spejdere på alle planer i institutionen.

Udeliv:

Udeliv har en central plads i institutionen. Vi arbejder sammen med 2 andre institutioner i et fælles udelivsprojekt "Udeliv inde i byen" - her råder vi over et stort indhegnet skovområde "Plantagen", en 15 personers bus, en kolonihave og mange christianiacykler med el.

Sprog:

Vi arbejder målrettet med sproglige indsatser. Vi arbejder efter Sprogstrategien i Odense kommune. Se link nederst. Link: [Sprogstrategi Odense Kommune](#)

Vi er inspireret af Pia Thomsens forskning om sprog. Denne er nærmere beskrevet i nedenstående forældrefolder.

Vi arbejder med de 7 sprogteknikker i dagligdagen:

- Imiter barnet
- Udvid barnets sprog
- Tilføj et nyt element
- Fokus på barnets interesse
- Pauser
- Turtagning 5 gange
- Kommenter

Vi arbejder ud fra at barnets sprog gradvist udvikles i det tempo barnet kan rumme. Vi "terper" altså ikke sprog – men bruger det aktivt og bevidst i vores samvær med barnet og udvider barnets sproglige horisont bl.a. via de 7 beskrevne sprogteknikker.

Vi laver særlige indsatser for børn der har sproglige udfordringer.

Vi har udarbejdet en forældrefolder om hvordan forældrene kan understøtte barnets sproglige udvikling hjemme (se link).

Heri beskrives sprogarbejdet samt hvordan forældre og børnehus kan understøtte den sproglige indsats i fællesskab. Institutionens sprogvejleder giver meget gerne sparring til forældre og kollegaer i forhold til sproglige spørgsmål.

Vi er ved at udvikle sprogarbejdet og derfor et det beskrevet i hhv. i CENTRUM og SYD.

Eksempler på det sproglige samarbejde med skoler:

Der er et tæt samarbejde med Hunderupskolen og Munkebjergskolen hvor vi har nedsat en tværgående permanent arbejdsgruppe – "**Sprogbroen**" - der består af de 2 skoleledere, de 2 institutionsledere, de 2 læsevejledere fra skolerne, de 2 sprogvejledere fra institutionerne samt en ekstern lektor Kirsten Kamstrup som inspirator.

Sammen sætter vi fælles retning på sprogarbejdet og laver nye initiativer og evaluerer de gamle.
Se link.

Centrum skal efteruddannes i "Sprogklar" fra marts 2021, som er et fælles uddannelsesforløb for alle børnehuse i Odense Kommune. Dette arbejde bliver forældrene involveret i.

Resultatet af den røde tråd i sprogarbejdet fra vuggestuer, børnehaver op til 2-3 klasse i indskoling.

Alle børnehuse og skolerne har indkøbt samme sprogkuffert og arbejder med den på forskellig måde ift. aldersgruppen.

F.eks. i 2020 er sprogkufferten ("*Da lille Madsens hus blæste væk*"), blevet gennemarbejdet i vuggestuerne, børnehaverne og senere i forårs SFO og 1-3 klasse på skolerne.

Sprogkufferten er således blevet en del af det kendte sprogmateriale i overgangen til skole og giver børnene et kendt indhold når de starter i Forårs SFO.

Vi har på samme måde arbejdet med sprogkufferterne "De 3 bukkebruse" fra vuggestue til indskoling samt med sprogkufferten "Mis med de blå øjne".

Det kommende års samarbejde, herunder årets sprogkuffert, besøg på skolen samt andre typer af samarbejder mellem skolerne og institution Centrum Syd, planlægges på fælles personalemøde med skolerne 2 gange om året. Se link

[Link til forældre-Padlet / Sprog](#)

Den røde tråd fra vuggestue til skole:

Vi har et tæt og koordineret samarbejde med skolerne hvor arbejdet med at skabe "den røde tråd" i børnenes liv, er central. Dette tætte samarbejde mellem Centrum Syd og skolerne giver stor effekt for børnene og giver en bedre start i skolen.

Vi har 4 hoved-samarbejdsskoler som vi arbejder tættest med. I **SYD** (Skovmosen, Torpegården, Rulkedalen og Asgård) arbejder vi tæt sammen med Dalumskolen og Skt. Klemens skolen - i **CENTRUM** (Odense vuggestue og børnehave, Molevitten, Ådalen, Galaksen og Hunderup)

Vi er i gang med at udvikle vores samarbejde om overgangen fra børnehus til skole.

Skolerne arbejder videre på indsatsen fra børnehusene og arbejder udover de beskrevne sprogkufferter, også med "Fri for mobberi"

Dette arbejde med "Fri for mobberi" starter i vuggestuerne, går videre i alle børnehaverne og arbejdes videre med i Forårs SFO og videre ind i skolens mellemtrin. Både institution Centrum Syd og skoler har været på uddannelsesforløb i Fri for Mobberi.

Vi har lavet en fælles sangbog som der arbejdes med i børnehusene og senere i forårsSFO. Dette giver trykthed i overgangen.

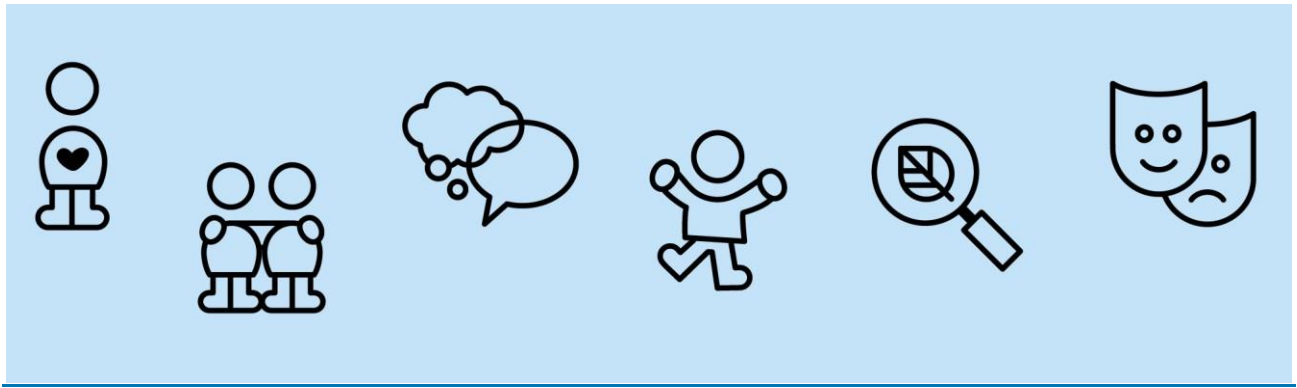
Vi har udarbejdet en forældrefolder der beskriver samarbejdet med skolerne og de gensidige forventninger.
Se link.

Det nyeste samarbejdsfelt mellem institutionen og skolen er en udløber af det fælles Odenseanske indsatsområde Verdens bedste Robotby (BIR - Børnene i Robotbyen). Her får nogle udvalgte børnehuse mulighed for at besøge skolens robotkælder sammen med børn fra forårssfo samt 0 klasse. Dette samarbejde er i sin spæde start. Se link.

[Link til forældre-Padlet / Den røde tråd](#)

Området:

Vi er kendetegnet ved at institutionen dækker et stort geografisk område der går fra Skt. Klemens Dalum området til Centrum. Institution Centrum Syd pr 01 01 2020 sammenlagt af 2 gamle institutioner - Skt. Klemens Dalum og Hunderup.

Pædagogisk grundlag

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i et fælles pædagogisk grundlag.”

”Det pædagogiske grundlag består af en række fælles centrale elementer, som skal være kendetegnende for den forståelse og tilgang, hvormed der skal arbejdes med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i alle dagtilbud i Danmark.”

”De centrale elementer er:

- ✦ **Børnesyn.** Det at være barn har værdi i sig selv.
- ✦ **Dannelse og børneperspektiv.** Børn på fx 2 og 4 år skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse.
- ✦ **Leg.** Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud.
- ✦ **Læring.** Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret.
- ✦ **Børnefællesskaber.** Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammerne for.
- ✦ **Pædagogisk læringsmiljø.** Et trygt og stimulerende pædagogisk læringsmiljø er udgangspunktet for arbejdet med børns læring.
- ✦ **Forældresamarbejde.** Et godt forældresamarbejde har fokus på at styrke både barnets trivsel og barnets læring.
- ✦ **Børn i udsatte positioner.** Alle børn skal udfordres og opleve mestring i lege og aktiviteter.
- ✦ **Sammenhæng til børnehaveklassen.** Sammenhæng handler blandt andet om at understøtte børns sociale kompetencer, tro på egne evner, nysgerrighed mv.”

Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber

Først forholder I jer til de fem elementer:

Børnesyn

Dannelse og børneperspektiv

✦ Leg

✦ Læring

”Loven fastsætter, at alle elementer i det fælles pædagogiske grundlag skal være udgangspunkt for arbejdet med den pædagogiske læreplan og dermed det pædagogiske arbejde med børns læring i dagtilbud.” ”Nogle elementer i form af fx børnesynet skal altid være til stede i det pædagogiske læringsmiljø, mens andre elementer som fx arbejdet med at skabe en god overgang til børnehaveklassen kan være mere til stede i nogle sammenhænge end andre.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 14

Børnefællesskaber.

I kan beskrive elementerne samlet eller hver for sig.

De øvrige elementer i det pædagogiske grundlag skal ifølge loven fremgå særskilt af den pædagogiske læreplan. Disse elementer forholder I jer til lidt senere.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 15

Hvordan kommer de fem centrale elementer fra det fælles pædagogiske grundlag til udtryk hos os og bliver omsat i vores hverdag sammen med børnene?

Fælles pædagogisk grundlag i Odense Kommune

I Odense samarbejder vi om at ruste alle børn til at blive kompetente og aktive medborgere, uanset hvilke forudsætninger de hver især har.

Vi tager afsæt i et dansk barnesyn, hvor barndommen i sig selv er en betydningsfuld fase i livet. Og hvor leg, livsglæde og basal tryghed er vigtige kerneværdier. Alle børn skal opleve små og store sejre. Blandt andet ved at møde udfordringer af forskellig karakter, der fremmer børnenes kreative, musiske og skabende sider. Det er med til at give børnene en robusthed, så de bedre håndterer hverdagens konflikter og krav.

Gennem inspirerende læringsmiljøer og leg i fællesskaber motiverer vi børnene til at afsøge muligheder og grænser, som udvikler dem både mentalt, socialt og fysisk. Vi anerkender og respekterer børnenes spontane og selvorganiserede leg. Dermed får legen en betydelig plads i hverdagen, hvor vi er ansvarlige og opmærksomme på, hvordan legefællesskaberne blandt børnene udvikler sig.

Vi er ambitiøse i forhold til alle børns udvikling og læring, hvad enten de har særlige behov eller særlige talenter. Det betyder, at vi med afsæt i børns forskellige måder at lære på, arbejder med didaktiske metoder, som motiverer til læring.

Vi tilrettelægger inspirerende læringsmiljøer med høj faglig kvalitet, som understøtter og udfordrer alle børn optimalt i forhold til deres udviklingspotentialer og fremmer deres kreative og skabende virkelyst. Sammen skaber vi de bedst mulige organisatoriske rammer og læringsmiljøer, der gør at børnene oplever nærhed, trivsel, læring, udvikling og anerkendende relationer.

I Odense Kommune har vi udvalgt fire karaktertræk, der er særligt vigtige i børns dannelse: Vedholdenhed, nysgerrighed, selvstændighed og samhørighed

Ved at styrke de fire karaktertræk ved børnene, ruster vi dem til at stå på egne ben, udholde og mestre udfordringer, selv opdage og udforske nye løsninger, deltage aktivt i fællesskaber, etablere holdbare relationer og forholde sig kritisk og reflektivt til situationer.

Alle børn har styrker, er nysgerrige og interesserer sig for noget. Vi ser og anerkender alle børn, for det de er.

Lokal praksis og eksempler Børnesyn:

Vores ambition er at alle børn bliver i stand til at erobre deres verden med tro på sig selv, mod på fremtiden og lyst og evne til at skabe sammen med andre.

Barnets dannelse er dybt afhængig af kvaliteten af relationen mellem barn og voksen. Læring og dannelse foregår i relationer (Daniel Stern).

Vi er meget inspireret af Berit Bae's beskrivelse af den voksnes "definitionsagt". Se link til artikel. Derfor er vi optaget af, at vi ikke fastholder børnene i bestemte roller, men understøtter alle børns forskellige potentialer og udviklingsmuligheder, ved selv at være fordomsfrie - både i samarbejdet med børnene og forældrene.

Kobling mellem relationer og dannelse er funderet i en forståelse af, at det er gennem nærværende, anerkendende og autentiske relationer, at vi giver vores børn de bedste betingelser for at blive hele mennesker.

Eksempel 1 - At udvide barnets perspektiv

"Hul i spanden"

Marius leger i sandkassen og har en spand med vand. Han bliver ved med at fylde vand i spanden og opdager at vandet forsvinder gennem et hul i spanden. Marius kigger på den voksne med undrende øjne og spørger: "hvor blev vandet af"?

Den voksne har ikke svaret, men undrer sig sammen med barnet og er undersøgende sammen med barnet via spørgsmål, som pirrer barnets nysgerrighed.

Eksempel 2 - Dannelse

"Godmorgen"

Marius kommer ind i børnehuset sammen med sin far. En pædagog tager imod og siger godmorgen til Marius og til hans far. Marius svarer ikke, men bliver opfordret af sin far til at sige godmorgen til pædagogen.

Dannelse og børneperspektiv

Vi arbejder med dannelse ud fra "Dannelsesstrategien" i Odense kommune, hvor dannelse er karakteriseret ved 4 indre værdier i barnet, vedholdenhed, mod, nysgerrighed, medmenneskelighed.

Det betyder, at hele vores arbejde retter sig mod at understøtte det enkelte barns dannelsesproces. Hvert barn er unikt og danner sig og bliver dannet i et samspil med omgivelserne - hjemme hos forældrene - samt i daginstitutionen.

Netop dette gør samarbejde med forældrene om børnenes dannelse (til livet) helt centralt.

Vi arbejder med børnenes demokrati og medbestemmelse og dermed dannelse i dagligdagen, idet netop daginstitutionen er et godt sted at øve sig via forhandlinger.

Når børn løser dagligdagens udfordringer enten selv eller med støtte - lærer de at være respekteret og respektere andre. Herigennem lærer børnene at regulere deres egne følelser.

Vi skaber rammerne for barnets dannelse ved at:

- vække børnenes nysgerrighed og støtte deres lyst til at undersøge, hvilket vi vil stræbe efter bl.a. gennem filosoferende spørgsmål i stedet for at spørge ind til FAKTA.
- støtte børnene i at turde forsøge, selv om det er "farligt" dvs. vi er bevidste om barnets nærmeste udviklingszone – (Vygotsky).
- motivere børnene til vedholdenhed.
- støtte barnets medbestemmelse og indflydelse på egen læring og deltagelse.
- den voksne skal altid have lyst og mod til at se på eget og andres bidrag i relationen med barnet. - en øvelse i at træde tilbage for at få META perspektiv på relationen og dermed komme et skridt tættere på den andens perspektiv.

[Link til forældre-Padlet / Dannelse og børneperspektiv](#)

Leg

Den voksne støtter legen ved at være nærværende enten foran, ved siden af, eller bagved barnet med særligt fokus på balancen mellem børne- og vokseninitieret leg. Børneinitieret leg er uden målstyring fra den voksnes side.

Legen har værdi i sig selv og er identitetsskabende, da børn i legen bearbejder følelser og erfaringer og tilegner sig sociale kompetencer.

Læring foregår særligt, når legen er i **flow** hvor man giver sig hen til legen, glemmer tid og sted. [Link](#).

Leg er aktiv udforskende læring, som foregår med eller uden voksne

Legen motiverer børnene til at være nysgerrige og opdage verden, både den fysiske, æstetiske og følelsesmæssige / sociale verden.

Børnene skal have adgang og støttes i at få positive legeoplevelser.

De pædagogiske medarbejdere tilrettelægger og deltager i læringsmiljøer, der tilgodeser børns leg.

Eksempel 1 - Leg

(Den pædagogiske medarbejder er BAGVED)

"Den voksne behøver ikke forstå legen for at den er god"

Marius leger med 3 venner. En pædagogisk medarbejder observerer legen, men kan umiddelbart ikke forstå, hvad det er de leger. Børnene interagerer med hinanden og griner højt sammen. Den pædagogiske medarbejder kan se, at legen er i flow.

Eksempel 2 - Leg

(Den pædagogiske medarbejder er FORAN)

"Legen giver læring"

Den pædagogiske medarbejder igangsætter "Alle mine kyllinger kom hjem". Læringen i legen er: vente på tur, følge regler og samarbejde, alle kan være med i denne voksenigangsatte leg etc.

Læring

Barnets læring i børnehuset, dvs. erkendelser og tilegnelse af færdigheder, foregår hele dagen både i børne- og vokseninitierede fællesskaber dvs. i leg, hverdagsrutiner og læringsfællesskaber.

Børnenes læring foregår igennem leg hele dagen.

Vi har masser af ambitioner om hvad barnet skal lære – men vi kan ikke bestemme hvad barnet lærer af hvem og hvornår. Vi kan ikke styre hvad børnene lærer, men vi kan og skal hele tiden optimere de rammer vi tilbyder børnene at lære i – dvs. vores læringsmiljøer.

Vi tager afsæt i at læringen foregår i alle sammenhæng der strækker sig over hele dagen. Vi ved fra forskningen, at børnene i lige så høj grad lærer i skiftesituationer, garderobesituationer samt i spisning og på legepladsen mv. Derfor skal vi sørge for at der er lige så stort fokus på læring sidst på eftermiddagen, som i de perioder, hvor der er mest pædagogisk personale til stede.

Læringen kan ikke være den samme – men vi er opmærksomme på der er lige så meget læring i hverdagsituationerne som i de tilrettelagte aktiviteter.

(Se link til Den brede læringsforståelse)

Væsentlige faktorer for barnets læring:

- at barnet færdes i inspirerende og udviklende omgivelser og læringsmiljøer - barnets personlighed, generelle trivsel og udvikling. - barnets aktuelle livsomstændigheder.
- barnets erfaringer med sociale fællesskaber og leg.
- at barnet bliver mødt med tillid til dets intentioner og ressourcer
- at forældresamarbejde er involverende i forhold til det enkelte barn og i forhold til børnegruppen.

Eksempel 1 - Læring (Selvhjulpethed)

”Forældresamarbejde”

I vuggestuen arbejdes med selvhjulpethed i garderoben. Børnene opfordres til at kunne så meget som muligt selv, og der er god tid til det. Pædagogen tager en snak med en af fædrene for at opfordre ham til at give sit barn joggingbukser på i stedet for stramme jeans.

Eksempel 2 - Læring

Vi vil styrke Marius relationer til de andre børn. Han interesserer sig for tog.

Den pædagogiske medarbejder etablerer en læringsgruppe, og der inviteres et par børn med, som man vurderer, kan være potentielle legekammerater. Den pædagogiske medarbejder opfordrer desuden forældrene til at lave private legeaftaler på deres barns vegne.

Børnefællesskaber.

Forskning via samtaler med børn, viser at det vigtigste for børn er at være en del af et børnefællesskab i dagligdagen. Dette er vigtig viden når vi planlægger og strukturerer hverdagen.

Deltagelse i forpligtende fællesskaber:

- fællesskaber er afgørende for barnets trivsel, udvikling, læring og dannelse.
- relationer og venskaber er grundlaget for, at alle børn oplever at være en del af fællesskabet. Et fællesskab, hvor alle børn oplever sig inkluderet, respekteret og lyttet til på tværs af alder, køn, udviklingsniveau og kultur.

Eksempel 1 - Børnefællesskaber

Vi giver tid og rum til børnenes egne erfaringer

Et barn taber en agurk på gulvet, et andet barn samler agurken op og tænder for vandhanen for at skylle agurken for sin ven. Den voksne forholder sig i ro i tillid til barnets intention.

Eksempel 2 - Børnefællesskaber

(Børn som aktive medskaber af egen læring og leg)

”Den pædagogiske medarbejder støtter op om børnefællesskaberne”

Efter frugt er nogle børn i færd med at lege på gulvet. En pædagog sætter sig tæt på - støjniveauet stiger gradvist.

To andre pædagogiske medarbejdere på børnegruppen, siger til den på gulvet, at det vil være godt at sætte en aktivitet i gang for at dæmpe støjniveauet. Den pædagogiske medarbejder på gulvet

svarer, at der er en god leg i gang blandt børnene. Legen bliver ikke afbrudt men fortsætter i ca. 10 min.

Pædagogisk læringsmiljø

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det enkelte dagtilbud hele dagen etablerer et pædagogisk læringsmiljø, der med leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter samt daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 22-23

Hvordan skaber vi hele dagen et pædagogisk læringsmiljø, der giver alle børn mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes?

Fælles pædagogisk grundlag i Odense Kommune

Når vi tilrettelægger et pædagogisk læringsmiljø, har vi gennem hele dagen fokus på daglige rutiner, organisering og børnenes læring. Vi har et bredt pædagogisk blik for, at hverdagssituationerne bevidst benyttes som et centralt omdrejningspunkt for børnenes leg og læring gennem hele dagen.

Vi arbejder i fagprofessionelle læringsfællesskaber, hvor vi deler viden og refleksioner. Og vi evaluerer egen praksis som basis for vores faglige udvikling. Gennem professionelle læringsfællesskaber har vi mod til at forstyrre hinandens praksis, og vi har en grundlæggende vilje til at skabe forandring. Viden, refleksion og evaluering gør os i stand til at fokusere på sammenhængen mellem det aktuelle læringsmiljø og børnegruppens behov og udbytte. Den nye viden bruger vi til at justere læringsmiljøer og praksis.

Lokal praksis og eksempler

Vi er bevidste om at læringsmiljøer består af to hovedelementer:

- det fysiske læringsmiljø
- den pædagogiske medarbejder som læringsmiljø

Det fysiske læringsmiljø:

Vi indretter altid det fysiske læringsmiljø med fokus på børnegruppens skiftende behov. Det fysiske læringsmiljø er i børnehøjde og tilbyder variable muligheder der tilgodeser nuværende og nærmeste udviklingszone.

Det samlede læringsmiljø understøtter de 6 læreplanstemaer, hvilket stiller krav til udbuddet af legetøj og materialer.

Den pædagogiske medarbejder som læringsmiljø:

Den pædagogiske medarbejder skal sikre sig, at det enkelte barn føler sig som et værdifuldt medlem af børnefællesskabet.

Den pædagogiske medarbejder bruger aktivt det fysiske læringsmiljø i sin praksis ved at:

- præsentere børnene for mulighederne gennem vokseninitieret aktiviteter, fx ved tage udgangspunkt i børnenes behov og interesser – eller at lære/møde noget helt nyt
- bruge sin professionelle dømmekraft til at have øje for den børneinitierede leg og – dvs. understøtte og give plads til den.

Eksempel fra praksis - Det fysiske læringsmiljø

”Superheltene”

En gruppe drenge er hele tiden i gang med at lege superhelte, vi indkøber en kasse med brugte superhelte. Drengegruppen bliver helt salige, da de bliver præsenteret for det nye legetøj. Vi taler om at Spiderman faktisk er en der hjælper mennesker...

Eksempel fra praksis - Alle børn er en værdifuld deltager i børnefællesskabet

”Konflikthåndtering af den pædagogiske medarbejder”

En gruppe børn cykler på legepladsen. Det er konfliktyldt. En dreng vil gerne dirigere og bestemme og være med i legen. Jeg spørger drengen (som er i en udsat position) hvilken rolle han vil have i legen? Han vil være politi og med det samme kører han hen og tager fat i armen på de andre børn og er bestemmende. Jeg siger til ham, at politiet hjælper folk i trafikken. ”Se her er trafikprop” - den voksne peger... Straks går han i gang med konstruktivt at dirigere hvilke cykler der må køre – og hvilke der må vente. De andre børn lytter opmærksomt til ham.

Samarbejde med forældre om børns læring

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet samarbejder med forældrene om børns læring.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 24-25

Hvordan samarbejder vi med forældrene om barnets og børnegruppens trivsel og læring?

Ambitioner og fælles forpligtelse i Odense Kommune

I Odense Kommune er alle forældre i løbende dialog med medarbejdere og ledere i dagtilbud om, hvordan man i fællesskab kan fremme børnenes trivsel, udvikling, læring og dannelse.

Definition

Begrebet forældresamarbejde er i Odense Kommunes dagtilbud erstattet af: Samarbejde mellem forældre og dagtilbud.

Det skaber nye perspektiver og fokuserer det fælles ansvar i samarbejdet mellem forældre og dagtilbud. Ledere og medarbejdere har fortsat det overordnede ansvar for at involvere forældrene ved at invitere til samarbejde.

Fælles pædagogisk grundlag i Odense Kommune

Vi støtter forældre i at være grundsten i deres barns liv.

Vi forventer, at alle forældre involverer sig aktivt i deres barns udvikling, og vi giver dem mulighed for at tage et afgørende medansvar. Vi sørger for, at forældrene kender deres indflydelse på dannelsen af gode børnefællesskaber, hvor alle børn samt børnegruppen som helhed er ligeværdige deltagere.

Forældre er de vigtigste personer i ethvert barns liv, og det er forældrene, der har det primære ansvar for deres barns opvækst.

Forældrene er f.eks. nøglepersoner i deres barns sprogudvikling. Vi går derfor i dialog med forældrene om, hvordan de kan understøtte barnets sproglige udvikling.

Lokal praksis og eksempler

Vi samarbejder med forældrene om at give børnene omsorg og understøtte det enkelte barns trivsel, læring, udvikling og dannelse samt bidrager til, at børnene får en god og tryk opvækst.

Samarbejdet foregår:

- i den daglige kontakt, ved samtaler og på møder, hvor det er pædagogens ansvar at etablere en tillidsfuld og åben kommunikation om barnet
- ved at vejlede forældre fagligt i, hvordan de kan bidrage til barnets læring og udvikling se forældreinitiativet og tage udgangspunkt i forældrenes ressourcer, dog skal barnets trivsel altid gå forud
- igennem forældremøder og arrangementer med henblik på at styrke det sociale sammenhold og relationerne blandt børn og forældre
- ved at skabe en god overgang mellem institution og hjemmet for at skabe tryk og tillid i samarbejdet
- ved involvering af forældrerådet / forældregruppen i børnegruppens trivsel og læring for at skabe følgeskab og fælles forståelse for pædagogiske tiltag
- ved at give forældrene et medansvar som betyder, at forældrene indgår i at skabe et velfungerende børnefællesskab, præget af anerkendelse af alle familier, uanset disses forudsætninger

Eksempel 1 - Samarbejde om et barn

"Marius"

Marius har sproglige udfordringer. Ved forældresamtale om dette, laves der aftaler med forældrene om, hvad der arbejdes med i børnehuset, samt hvad forældrene kan arbejde med hjemme. Der aftales opfølgingsmøder med evaluering og videre planlægning af samarbejdet.

Eksempel 2 - Generelt samarbejde med forældrene

"Et forældrearrangement"

Børnehuset indkalder til et forældrearrangement med temaet: Børnenes sproglige udvikling.

På mødet lægges op til information, dialog og forventningsafstemninger for at fremme samarbejdet om børnenes sproglige udvikling.

Børn i udsatte positioner

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø tager højde for børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 26

Hvordan skaber vi et pædagogisk læringsmiljø, der tager højde for og involverer børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes?

Ambitioner og fælles forpligtelse i Odense Kommune

- I Odense kommune handler vi altid på børn i udsatte positioner.
- Vores fokus er på de inkluderende læringsmiljøer.
- Vi involverer altid forældre og relevante tværfaglige samarbejdspartnere i det øjeblik, vi vurderer, at et barn er i en udsat position.
- Vi er opsøgende i forhold til at få relevant viden om børn i udsatte positioner, men også på at videregive relevant viden til relevante samarbejdspartnere. Dette er også i fokus, når vi skal modtage eller overlevere børn i udsatte positioner til dagtilbud eller skole.
- Vi har læringsmiljøpædagoger, som bidrager til at perspektivere og kvalificere de pædagogiske læringsmiljøer således, at de tager højde for børn i udsatte positioner og for børns forskellige forudsætninger.
- Vi er professionelle og har fokus på kerneopgaven til gavn for alle børn.
- Vores mission at skabe høj kvalitetsdagtilbud, som styrker udviklingen hos alle børn.

Definition

Børn i udsatte positioner kan f.eks. være børn med en svag socioøkonomisk baggrund, børn med særlige behov, børn i risiko for at stå uden for fællesskabet, børn hvis forældre ligger i skilsmisse, børn med en alvorligt syg søskende, mor eller far, børn der er anbragt uden for hjemmet m.fl. Kvaliteten i interaktionen mellem barn og voksen er særlig betydningsfuld for børn i udsatte positioner. Nogle gange kan det være en fordel at give et udsat barn plads og rum til at indgå i mindre gruppesammenhænge. Børn kan være i en udsat position i kortere eller længere perioder.

Fælles pædagogisk grundlag i Odense Kommune

Alle børn kan i perioder af deres liv, befinde sig i en udsat position. Det kan betyde, at børn i en kortere eller længere periode oplever livsomstændigheder som påvirker deres dannelse, udvikling, læring og trivsel.

Vi tager aktivt ansvaret for at iværksætte en tidlig og rettidig indsats, så børnene udfordres tilpas og oplever mestring i det almene fællesskab. Det sker i et tæt og koordineret samarbejde med forældrene. Vi etablerer differentierede lege og læringsmiljøer, der sikrer at alle børn kan deltage og opleve at være betydningsfulde.

Lokal praksis og eksempler

Jfr. Dagtilbudsloven er vi forpligtiget til at udarbejde individuelle skriftlige handleplaner for børn i udsatte positioner.

- forældre blive inddraget, når vi får en undren eller opmærksomhed omkring et barns eller familiens situation.

- forældre inddrages i medarbejdernes bekymringer for barnet så tidligt som muligt - hvis et barn kommer i en udsat position, på baggrund af ustabil fremmøde eller uhensigtsmæssige mødetider, inddrager vi forældrene og anbefaler justeringer i fremmødet.
- forældre er altid velkomne til at bede om en samtale om deres barns trivsel og udvikling
- forældre opfordres til at inddrage de pædagogiske medarbejdere i familiære ændringer og kriser, med henblik på at støtte barnet bedst muligt i situationen
- Dette kunne også være en vejledning i hvor de har mulighed for at søge hjælp uafhængig af daginstitutionen.
- udsathed forstås vi som værende såvel af midlertidig som af blivende karakter
- vi reagerer tidligt på bekymrende udvikling, adfærd og andre tegn på udsathed
- børnene mødes med fokus på deres ressourcer
- børnene udfordres og skal opleve mestring i lege og aktiviteter
- børnene skal være i trivsel og udvikling, samt opleve sig som en betydelig del af et meningsfuldt fællesskab
- det pædagogiske personale arbejder med enkeltbørns specifikke udfordringer i læringsgrupperne i det omfang, det kan lade sig gøre.
- det tilstræbes, at gruppesammensætning, gruppestørrelse og pædagogiske aktiviteter tilrettelægges med afsæt i børnenes nærmeste udviklingszone

Relevante tværfaglige samarbejdspartnere inddrages løbende til vejledning, observationer og evt. udredning

Eksempel 1- Et barn i en udsat position i kortere tid

"Viola starter i børnehave"

Viola er lige begyndt i børnehave. Hun græder og har udelukkende opmærksomhed på de voksne. Pædagogen sammensætter en lille gruppe af børn, hvor Viola er tæt på den pædagogiske medarbejder. Den tætte relation giver Viola overskud til at orientere sig mod de andre børn.

Eksempel 2 - Et barn i en udsat position i længere tid

"Fødselsdagsfesten"

Noah er lige begyndt i børnehave. Forældrene taler udover eget modersmål en lille smule engelsk. Noah har alderssvarende sprog på modersmålet. Vi ser konflikter børnene indbyrdes, da de har svært ved at kommunikere og aflæse hinanden. Vi kontakter i samarbejde med forældrene sprogstøtte. Noah skal den næstkommende dag til fødselsdag hos et af de andre børn i børnehaven. Børnegruppen skal gå kl. 9. Den pædagogiske medarbejder printer et billede ud af en fødselsdagsfest, skriver tidspunkt på billedet og giver det videre til Noahs forældre om eftermiddagen. Næste dag møder Noah til tiden og kommer med til fødselsdage

---

Sammenhæng til børnehaveklassen

"Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan der i børnenes sidste år i dagtilbuddet tilrettelægges et pædagogisk læringsmiljø, der skaber sammenhæng til børnehaveklassen."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 27

Hvordan tilrettelægger vi vores pædagogiske læringsmiljø for de ældste børn, så det skaber sammenhæng til børnehaveklassen? (Dette spørgsmål gælder kun dagtilbud med børn i den relevante aldersgruppe.)

Ambitioner og fælles forpligtelse i Odense Kommune

I Odense kommune oplever børnene sammenhæng og kontinuitet i deres hverdag.

Definition

Arbejdet med at tilrettelægge et pædagogisk læringsmiljø for de ældste børn i børnehaven, der skaber sammenhæng til SFO/børnehaveklassen, skal tage udgangspunkt i den styrkede pædagogiske læreplan. De seks læreplanstemaer har tæt sammenhæng med de indholdselementer, der arbejdes med i børnehaveklassen. At skabe sammenhæng til SFO/børnehaveklassen kan f.eks. handle om børnenes trivsel, arbejdet med børnefællesskaber og at understøtte børns lyst til at lære og deres mod på nye oplevelser, fordi det er elementer, der er centrale på tværs af dagtilbud og skole.

Fælles pædagogisk grundlag i Odense Kommune

Vi etablerer læringsmiljøer, der giver barnet de bedste forudsætninger for at starte i skole. Ligeledes etablerer skolen læringsmiljøer, der er klar til at tage imod børnene fra dagtilbuddet. Dagtilbud og skoler i Odense Kommune arbejder med afsæt i tre politisk prioriterede faglige spor; Dannelse, Sprog og Tidlig indsats. Det fælles fokus skaber en god mulighed for at forme en rød tråd i det pædagogiske arbejde.

Børn- og Ungeudvalget har udstukket et sæt fælles retningslinjer for dagtilbud og skoler, for at sikre kvalitet i samarbejdet om sammenhæng i det pædagogiske læringsmiljø, fra dagtilbuddet til forårs SFO og børnehaveklasse. Ved at skabe sammenhæng i det pædagogiske læringsmiljø understøtter vi, at børn oplever større kontinuitet i overgangen fra dagtilbud til forårs SFO og skole.

I Odense kommune arbejder hele SFO-området fra forårs SFO til SFO2 ud fra den styrkede pædagogiske læreplan for dagtilbud. De styrkede pædagogiske læreplaner for dagtilbud minder indholdsmæssigt om kompetenceområderne for børnehaveklassen, derved opnår vi en sammenhæng mellem dagtilbud, forårs SFO og børnehaveklassen.

Vi samarbejder med hinanden og med forældrene for at sikre barnet oplevelsen af en vellykket sammenhæng mellem dagtilbud og skole. Dermed etableres også det bedste afsæt for at videreudvikle barnets sproglige udvikling.

Lokal praksis og eksempler

I barnets sidste år i børnehuset sætter forældre og pædagogisk personale øget fokus på at støtte barnets robusthed og tildeler børnene større ansvar ift.

- selvhjulpethed ift. tøj, toilet, styr på sine ting - nysgerrighed og mod på nye udfordringer.
- fordybelse og vedholdenhed
- indgå i et børnefællesskab og tage initiativ til at indgå i relationer
- lytte og forstå kollektiv besked
- udtrykke behov og synspunkter
- udsætte behov og vente på tur

Vi samarbejder med forældrene om:

- Skoleparathed, skoleplacering/valg og overlevering, for at skabe en sammenhæng mellem børnehus og skole.

Der er udarbejdet en folder i samarbejde med skolerne, om børns parathed til skolen samt skolens parathed til at børnene. (Se link).

Denne folder er uddelt til forældrene i børnehusene.

Den røde tråd i samarbejdet - Besøg på skolen. (Se link)

Vi samarbejder primært med institutionens distriktsskoler, via:

- øget kendskab og sammenhæng der skal gøre skolen børneparat og børnene skoleparat. - samarbejdsaftaler omkring evt. særlig skoleplacering og skolestart, med inddragelse af småbørnspsykolog
- samarbejdsaftaler omkring overgang til forårs-SFO, herunder overlevering af alle børn.
- der er særligt fokus på overlevering af børn i udsatte positioner – socialt, sprogligt mm.
- vi tilstræber at der mulighed for overlevering af børn til alle øvrige skoler.

Samarbejde om overgange ind i børnehuse:

Sammenhæng med hjem og dagpleje, samt overflytning til /fra andre børnehuse

- vi samarbejder med forældre ved modtagelse af nye børn
  - forældre overleverer information om barnets udvikling og vaner
  - der aftales handleplan for en tryk opstart i børnehuset
  - vi samarbejder med dagplejen og sundhedsplejersken om overlevering af børn, der har været / er i en udsat position
-
- vi samarbejder med andre børnehuse
  - vi beder om tilladelse til at give og modtage overlevering af børn, der har været / er i en udsat position

Eksempel - Sammenhæng

"En tryk overgang til forårs SFO"

Et barn i et børnehus er i en meget udsat position. Børnehuset og forældrene er optagede af en tryk overgang til skolen, hvor barnets udfordringer og børnehusets arbejdsmetoder bliver videregivet til skolen. Der afholdes møder med dagtilbud, skole og forældre med overgivelse af viden. Skolen har et beredskab parat og er meget opmærksomme på en god start.

Efterfølgende kan vi sammen med skolen observere, at dette arbejde har virket - barnet er skiftet til forårssfo og det går hende rigtig godt i de nye rammer.

Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan

Inddragelse af lokalsamfundet

"Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet inddrager lokalsamfundet i arbejdet med etablering af pædagogiske læringsmiljøer for børn."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 29

Hvordan inddrager vi lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn?

Fælles pædagogisk grundlag i Odense Kommune

Vi har fokus på fællesskabets betydning på alle niveauer. Det betyder blandt andet, at vi bestræber os på at etablere og indgå i samarbejdsrelationer med civilsamfundet omkring os.

Vi har en åben og eksperimenterende tilgang til samarbejdet med personer fra lokalsamfundet, og vi er nysgerrige efter at vide, hvilke værdier og kompetencer vores samarbejdspartnere byder ind med.

Vores samarbejdspartnere er med til at skabe gode læringsmiljøer for børnene. De byder hver især ind med forskellige kompetencer og muligheder. Vores primære partnere er forældre, men også lokale foreninger, erhvervslivet, plejehjem samt elever og lærere fra de lokale distriktsskoler.

Lokal praksis og eksempler

Vores primære samarbejdspartnere i lokalsamfundet er forældre og bedsteforældre

Forældrerådene inddrages i børnehusenes tiltag og arrangementer med forældre og evt. bedste- Forældre. Vi har opmærksomhed på og anvender øvrige samarbejds muligheder i lokalsamfundet (bibliotek, kirke, boldklub, plejehjem, lån af lokaler, eventuelle frivillige mv.)

I nogle børnehuse samarbejder vi med seniorer, som kommer i børnehuse og fortæller for børnene.

Eksempel 1 - Samarbejdspartnere i lokalmiljøet

"Ole og fortællerstolen"

"Vi (et børnehus) har været en del af et projekt "Fortællerstolen" – hvor børnehuset får leveret en fortællerstol. Så ofte det kan lade sig gøre, får vi besøg af en frivillig senior (Ole). Han kommer en times tid og fortæller eventyr og fortællinger for børnene. Det er et fantastisk projekt – både for Ole og i den grad for børnene. Generationer og liv mødes på tværs.

Eksempel 2 - Samarbejdspartnere i lokalmiljøet

"Venskabs plejehjem"

Vi (et børnehus) er venner med plejehjemmet Gurli Vibe, hvor vi kommer flere gange om året og synger for plejehjemsbeboerne. Vi mødes på tværs af generationer. Det er en gammel og dejlig tradition for alle.

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

"Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i dagtilbuddet skal integreres i det pædagogiske arbejde med etablering af pædagogiske læringsmiljøer.

Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børns oplevelser af børnemiljøet skal inddrages under hensyntagen til børnenes alder og modenhed."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 30

Hvordan integrerer vi det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i det pædagogiske læringsmiljø?

Fælles pædagogisk grundlag i Odense Kommune

Vi møder børn med nærvær og positive forventninger, og vi tager udgangspunkt i et anerkendende ressource-børnesyn. Dermed understøtter vi børnenes læringsmiljøer og skaber en høj kvalitet i samspillet mellem børn og voksne.

Vi tager ansvar for, at ingen børn bliver mobbet eller udsættes for anden nedværdigende behandling. Det gør vi bl.a. ved at gøre brug af positive anvisninger.

Vi udvikler de fysiske rammer og æstetiske miljøer, så der skabes rum til fordybelse og kreativitet. Og vi inddrager børnenes egne stemmer, oplevelser og vurderinger af deres børnemiljø i vores pædagogiske praksis.

Lokal praksis og eksempler Arbejdet med børnemiljøet er en integreret del af det daglige pædagogiske arbejde med læring, udvikling og dannelse

Vi indretter læringsmiljøerne med fokus på:

- enkelhed og æstetik
- mulighed for ro og afgrænsning
- forskelligartede og inspirerende udviklingsmuligheder
- tydelighed omkring anvendelsesmuligheder
- materialer og udsmykning i børnehøjde
- muligheder for vilde og stille lege

- at læringsmiljøer etableres både ude og inde
- lavt støjniveau
- højt hygiejneniveau
- at understøtte selvhjulpethed

Vi tilrettelægger det psykiske læringsmiljø med fokus på:

- samspillet mellem voksne og børn og børn /børn
- at blive set, hørt og forstået
- respektfuld omgangstone
- plads til og accept af indbyrdes forskellighed
- fri for mobberi indgår som fælles redskab
- samlinger indgår som fælles redskab
- børns meninger inddrages løbende i indretning og brug af læringsmiljøer

Eksempel 1 - Fysisk børnemiljø **"Det afgrænsede læringsmiljø"**.

I dukkekrogen leger 4 børn. Den voksne kigger ind igennem glasdøren. Et barn går hen og åbner døren og siger til den voksne: *" Du skal lige være stille, jeg er ved at putte mit barn - men du må gerne komme ind og sætte dig ned"*.

Barnet lukker døren igen bag den voksne, der er kommet ind...

Eksempel 2 - Psykisk børnemiljø **"Bamsemøde"**.

I vuggestuen arbejder vi med fri for mobberi. En gruppe børn indkaldes til "Bamsemøde". Mødet foregår på personalestuen og der bliver serveret the med mælk til møderne. Børnene har deres egen bamse med til mødet og der gennemgås forskellige plakater der viser hvordan man er en god bamseven. Jeg hørte i garderoben *"skynd dig at hjælpe mig af med min flyverdragt, jeg skal til møde nu"*

De seks læreplanstemaer

"Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 32

Alsidig personlig udvikling

”Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 36-37

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber.
Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes alsidige personlige udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- ✦ Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Alsidig personlig udvikling
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag ✦ Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Nøgleord Institution Centrum Syd:

Nysgerrighed, Mod, vedholdenhed, medmenneskelighed er kernekompetencer for at kunne:

- *Forstå og regulere egne følelser*
- *Tro på egne evner - følge egen fordybelse og nysgerrighed*
- *Kunne tage sin plads - og kunne give andre deres plads.*
- *Opøve sine egne deltagelseskompetencer i et børnefællesskab - stort eller lille -*
- *Øve disse kompetencer selv og få hjælp når det er svært.*

1) Praxisfortælling fra Børnehaven (Alsidig Personlig Udvikling)

Det er formiddag på Rød Stue. Gruppens børn og voksne er samlet til Rundkreds. I dag skal børnene lege *Lille Hund der er nogen, der har taget dit Kødben*. Størstedelen af børnene har haft deres tur, da det bliver A's tur. A trækker sig fysik lidt tilbage og i retning af den voksne. Den voksne siger "Så blev det din tur, A". A kigger ned i gulvet. Den voksne siger med et smil på læben "Du har måske ikke lyst alene? Skal vi gøre det sammen? Vi kan være hunde sammen under tæppet og hjælpe hinanden med at finde kødbenet?". A kigger forsigtigt ned i gulvet uden at sige noget, og den voksne siger "Det er helt okay, at du ikke har lyst i dag. Du kigger bare på. Så har du måske lyst en anden dag?" mens hun giver A et lille klem og styger ham i håret. Et

andet barn har brug for hjælp til at deltage i aktiviteten og det ses, hvordan A stille sidder og smiler da den voksne og det andet barn forsvinder under tæppet.

Da Rød Stue et par uger senere leger *Lille Hund* opmuntres A til at deltage – ”Kom! Vi gør det sammen. Jeg er sikker på, at du kan!” siger den voksne. Da A og den voksne i fællesskab har fuldført opgaven, smiler A op til den voksne, da de sammen sætter sig tilbage i Rundkredsen.

Faglige refleksioner over Praksisfortællingen

Ovenstående fortælling viser, hvordan det pædagogiske personale arbejder med A's deltagelsesmuligheder. Det er ikke en nødvendighed, at A udfører aktiviteten alene. Det vigtigste er at give A muligheden for at deltage på flere niveauer, intet er mere rigtigt eller forkert.

Personalet ønsker at styrke A's selvværdsfølelse ligesom personalet ønsker at give A mulighed for at mærke, forstå og regulere sine følelser i.f.t. aktiviteten ved at anerkende, at A ikke ønsker at deltage i dag og ved at lade den ”pædagogisk bagdør” stå åben.

Ved netop ikke at presse A, men ved at lade A mærke efter og anerkende hans følelse af usikkerhed samt give A tryghed i situationen, er det muligt for personalet at arbejde med A's vedholdenhed, nysgerrighed og mod sådan at A på sigt ønsker at deltage i aktiviteten og får en succesoplevelse.

Den øvrige børnegruppe lærer ligeledes, at vi ikke alle tør det samme og at det er okay, samt at vi alle har noget som vi skal øve os på.

2) Praksisfortælling fra børnehave - Alsidig personlig udvikling.

Gruppen består af 10-12 børn på 3,5 – 5,5 år. Børnene har en differenceret etnisk oprindelse og kommer ydermere med forskellig social baggrund.

Det er formiddag og tid til fælles samling. I køen til håndvask står en dreng og en pige og skubber lidt til hinanden. Pigenes hoved synker nedad i takt med at drengens skub tager til; hans ansigt smiler. Pigenes ansigt er nu trist og jeg fortæller drengen at jeg kan se pigen begynder at blive ked af det. Jeg opfordrer ham til at lægge mærke til pigens ansigt; han kigger, stadig med smil i ansigtet. Jeg sætter mig på hug foran dem og tager en hånd om hver af dem. Jeg spørger pigen om hun er okay; hun kigger mig i øjnene og er tydeligt ked af det, siger ikke noget. Jeg kigger over på drengen, som kigger på mig med smilet i ansigtet og fortæller ham hvad jeg ser hos pigen. Han kigger over på pigen igen og hans smil bliver mindre. Jeg opfordrer drengen til at spørge pigen om hun er OK, han spørger hende og hun ryster på hovedet imens hun kigger på ham og hendes blik går over til mig. Jeg kigger hende i øjnene og sætter ord på hvad jeg oplever hun bliver ked af. Jeg sørger for at holde fokus på begge børn imens jeg siger til pigen at hun blev ked af det da drengen blev ved med at skubbe og at hun havde svært ved at sige stop til ham. Bagefter siger jeg til drengen at jeg kunne se han havde det så sjovt da han skubbede til pigen at han helt glemte at kigge efter hvordan hun havde det. Jeg henvender mig til sidst til dem begge og siger til dem at drengen troede de legede sammen og pigen troede drengen ville drille. De begge kigger på mig og smiler sammen med mig, deres blikke mødes, jeg fjerner mine hænder, rejser mig op og de venter stille på at det er deres tur til at vaske hænder.

Vi sidder i samlingen alle sammen og pigen sidder ved siden af en anden pige, pigen fra før vil ikke sidde tæt på den anden pige, men den anden pige vil gerne sidde tæt og gør ligesom drengen fra før; smiler og leger. Jeg henvender mig i plenum, da jeg kan se situationen gå samme vej som i køen, og spørger alle i gruppen hvordan man egentlig kan se på hinanden om den anden har lyst til det samme som man selv har. Vi taler om hvordan vores ansigter viser hvordan man har det. Drengen fra før rækker hånden op og siger at et ansigt godt kan se ked ud af det uden at sige noget. Jeg spørger ham hvordan man så kan vide at ens ven er ked af det. Han svarer at man skal huske at kigge på folk. Jeg kigger på pigen fra før og spørger i gruppen hvordan man kan gøre hvis den anden bliver ved med noget man ikke kan lide. Pigen er tydeligvis opslugt af snakken, uden synligt selv at bidrage. Et andet barn rækker hånden op og svare at man kan sige stop eller det kan jeg ikke lide. Jeg kigger igen på pigen, smiler og kigger videre i flokken.

Senere på dagen er pigen fra før i gang med at finde sin taske frem for at komme hjem; et andet barn hopper forbi og rammer pigen i hoppet. Pigen vender sig om og siger det kan jeg ikke lide med samme ansigtsudtryk som hun havde i køen.

Faglige refleksioner over Praksisfortællingen

I denne fortælling har vi at gøre med udvikling i dels et enkelt barn, en relation mellem to børn og i et børnefællesskab. Det ses her hvordan et læringsmiljø på en og samme tid kan understøtte udvikling på tværs af børn, ved at en fælles dialog kan hjælpe børn med forskellig hensigt.

I situationen med drengen og pigen vægter jeg at hjælpe begge børn med at forstå egne og andres hensigter og følelser ind i læreplanstemaet **alsidig personlig udvikling**. Begge børn bliver understøttet til at være nysgerrige og motiverede for at give og tage plads. Ligeledes får begge børn mulighed for at udfolde deres nye erfaring i et større fællesskab. Resten af fællesskabet bidrager ind i de to børns erfaringsverden og for en vigtig rolle i at de to børn lære at navigere i deres nye erfaring. Ligeledes understøtter praksissen her også **sprog og kommunikation**, idet børnene oplever et miljø hvor de i fællesskab hjælper hinanden til at sætte ord på deres indre og ydre verden. I det store fællesskab oplever hele børnegruppen at få et fælles fundament og forståelse af hvordan de sammen kan hjælpe hinanden med at tolke og give udtryk for deres følelser. Som voksen giver jeg børnene et miljø hvor de føler sig kompetente til at udtrykke følelser og de får muligheden for at være engagerede i deres fællesskabs følelsesmæssige udtryk.

Social udvikling

”Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed.

Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 38-39

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Social udvikling
Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag

Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Nøgleord Centrum Syd:

Føle sig som en værdifuld deltager i et børnefællesskab - stort eller lille

Mærke at de andre børn ser en som en værdifuld deltager

Have mindst een god ven

Bruge sine personlige kompetencer til at bidrage ind i børnefællesskabet - til fællesskabets bedste

Modtage empati og vise empati

Lære gennem at lege og få støtte i at lege

1) Praksisfortælling fra vuggestue - social udvikling. Spisesituation i Vuggestuen.

Flere børn hælder vand på bordet fra kopperne og plasker med det fordi det er sjovt. Pædagogerne stopper legen og tager de børn som er færdige med at spise med ud på badeværelset. Her bliver de afklædt, så de kun er i ble, alt imens pædagogen sætter ord på hvad der nu skal ske. Ordene relaterer tilbage til det der var sjovt ved bordet – men også at tøjet jo blev vådt og at man skal sidde ordentligt når man spiser. Der bliver nu lavet vandleg på badeværelset, hvor børnene må udfolde sig kun er iført ble og der er masser af håndklæder til at tørre med. Der bliver grinet meget.

Faglige refleksioner over Praksisfortællingen

For pædagogerne var det vigtigt at lære børnene gode vaner ved bordet, men samtidig også gribe børnenes fantasi og signaler om en leg de ønskede at udforske mere. Derfor blev der skabt et læringsmiljø som lagde op til at videreføre/understøtte den børne initierede leg, hvor der kunne eksperimenteres uden grænser og sanserne blive stimuleret. Oplevelsen i det fællesskab de befandt sig i, styrkede deres indbyrdes relationer. Denne stjernestund blev set og gjort "lovlig".

2) Praksisfortælling fra børnehave - social udvikling:

Det er først på morgenen og der er kun kommet få børn. Vi er udenfor og Alma cykler rundt på legepladsen. Ind ad lågen kommer Lise, sammen med sin mor. Alma cykler fortsat rundt, men ser at Lise er kommet. Alma vil gerne lege med hende og cykler derhen. Lise skal til at sige farvel til sin mor, men det er ikke så nemt i dag. Alma ser at Lise kigger på cyklen og flytter sig om på sædet bagpå cyklen. Lise bliver meget glad, hopper op på cyklen, siger farvel til sin mor og cykler afsted sammen med Alma.

Faglige refleksioner over Praksisfortællingen

Eksemplet viser hvordan Alma giver plads til Lise, idet hun ser at Lise gerne vil være chaufføren og ikke passager. Alma udviser medmenneskelighed da hun ser og forstår Lise og Lises følelser. Uden nogle talte ord imellem dem, ser Alma at Lise gerne vil cykle og anerkender Lises følelser. Hun flytter automatisk om på bagsædet, så Lise får lettere ved at tage afsked med mor.

(social udvikling) Alma udviser også empati ved at kunne sætte sig ind i Lises følelser. Alma ved også godt hvad det vil sige at have svært ved at sige farvel til mor eller far. Hun formår at forstå Lise ved at benytte sin egen personlige erfaring.

Kommunikation og sprog

"Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale.

Det centrale for børns sprogtiltagelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. Det er ligeledes centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 40-41

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kommunikation og sprog?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kommunikation og sprog tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag

Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Nøgleord centrum Syd:

Udvikle sit sprog i eget tempo

Sætte ord på sin verden og forstår verden - både den indre og ydre - gennem sproget

Formidle sine følelser til andre - børn og voksne

Skaber deltagelsesmuligheder på kort og langt sigt og opleve at få deltagelsesmuligheder i sin verden gennem sproget - både det verbale og nonverbale

Sproget er en helt central byggesten til hele livet der ligger forude

1) Praksisfortælling fra børnehaven - kommunikation og sprog.

Det er frokosttid i børnehaven, alle børn er ude og tisse og vaske hænder. Bagefter finder de deres madpakker frem og går hen til deres faste pladser. Ved mit bord sidder der tre børn, hvoraf de to af dem er tosprogede. Den ene af pigerne ved mit bord har ikke meget sprog og er generelt en lidt stille pige. De to andre - en pige og en dreng - snakker meget og vil også gerne fortælle. Da alle er klar til at spise, starter vi vores ur, og vi har 10 minutters stilletid, så børnene har ro til at spise deres mad, når de 10 minutter er gået, er der mulighed for at snakke med små stemmer.

Efter de 10 minutter er gået begynder snakken, det er kun de to der snakker meget, der snakker. Jeg spørger dem, hvad de hver især har med i deres madpakker og hvilket pålæg, de har på brødet. Pigen og drengen kan sagtens svare, og fortæller hvad de kan lide fra den andens madpakke. Da det er den stille piges tur til at fortælle, holder hun en agurk frem, jeg siger "Du har agurk med", hun gentager "Agurk".

Efterfølgende har hun hver gang, hun har haft agurk med sagt "Agurk", hun siger også "Tomat" og "Æble" nu.

Faglige refleksioner over Praksisfortællingen

Følgende fortælling viser, hvordan det pædagogiske læringsmiljø giver børnene deltagelsesmuligheder på kort og lang sigt.

Vi har indrettet læringsmiljøet omkring frokosten, så der ikke sidder mange rundt om bordet, på den måde er der en voksen, der kan snakke med alle børnene på deres sproglige niveau. Børnene får ro og plads til at kommunikere det de kan, ved at understøtte børnenes sprog er der mulighed for at udvikle sproget i eget tempo. Pigen i fortællingen har nu lært, hvad en agurk, tomat og et æble er, hun har mulighed for at snakke med, når de andre fortæller, hvad de har i deres madpakker til frugt, frokost og samling. Ligeledes får hun en følelse af at blive forstået, hvilket vi oplever giver hende mod til at lære mere.

2) Praksisfortælling fra vuggestue - Kommunikation og Sprog

"De tre bukkebruse"

Se link til Video - "De 3 bukkebruse i vuggestuen"

Praksisfortælling:

En gruppe børn i vuggestuen leger spontant "De 3 bukkebruse". Jeg når lige at optage en bid video af legen.

Børnene leger med sproget - store lyde, små lyde, store og små stemmer og navnene, gentagelserne og sprogets opbygning og melodi. De øver sig i at være på og styre legen og justerer sig i forhold til hinanden. De har det sjovt imens den spontane leg er i gang. De er i flow.

Faglige refleksioner over Praksisfortællingen

I institutionen og vores samarbejdsskole arbejder vi med en fælles indsats omkring sproglige overgange. Vi arbejder hvert år koordineret med den samme sprogkuffert - helt fra vuggestue til indskoling.

I år er det "De 3 bukkebruse" der er temaet.

Vi har arbejdet med indholdet af sprogkufferten og det har været en stor succes. Børnene var meget optaget af dette.

I børnehaven, blandt børnene som skal i skole, arbejder de ligeledes med De 3 bukkebruse. I skolen i Forårs SFO bruges arbejdet fra børnehaverne og børnene oplever at der er noget kendt i overgangen til skoleverdenen.

Den lille bid video bliver vist på vores fælles personalemøde mellem skole og institution.

Det er en stor fælles faglig tilfredsstillelse at opleve indsatsen vi alle laver - virker i praksis - og helt fra vuggestuen.

3) Praksisfortælling fra børnehave - kommunikation og sprog

"De tre bukkebruse og særligt fokus på sprog i storebørnsgruppen"

Praksisfortælling fra arbejdet med sprogbroen.

I januar og februar måned havde vi et særligt emne og de tre bukkebruse.

Vi har et samarbejde med instruktionerne Hunderup, Hunderupskolen og Munkebjerg om at arbejde med sprogbroen. I år valgte vi i samarbejde at arbejde med de tre bukkebruse for at skabe sammenhæng i overgangen mellem vuggestue og børnehave og mellem børnehave og forårs SFO.

I børnehuset startede vi midt i januar med at læse historien i vores læringsgrupper. Vi havde også en lille æske med figurerne fra eventyret så vi kunne illustrere det visuelt for børnene.

Jeg havde i januar og februar grøn gruppe som er vores ældste børn i børnehaven og de 10 børn som vi sender videre i Forårs SFO 1 marts.

Efter at have læst eventyret højt for børnene et par gange begyndte vi at tale om hvad eventyret handlede om, vi stoppede op ved ord som fx sæteren, og havde dialogisk læsning ud fra historien.

Børnene var virkelig optaget af historien og efter nogle gange gik vi igang med at opføre eventyret som et skuespil. Børnene skiftedes til at spille de forskellige karakterer og være fortæller. De børn som ikke var en del af historien skulle være publikum. Børnene var fantastiske og gik virkelig op i at udføre deres rolle. Jeg var virkelig også imponeret over hvor gode de var til at være fortæller og gengive historien i samarbejde med deres venner.

I forbindelse med sprogbroen blev alle kommende SFO-børn inviteret på Hunderup skolen hvor vi skulle se 0 klasse opføre "De tre bukkebruse" Det var en stor oplevelse for børnene og gav anledning til meget snak.

Måden hvorpå jeg oplevede sprogudviklingen i denne periode var at børnene på legepladsen og på stuerne på tværs af grupper og relationer legede "de tre bukkebruse" jeg hørte dem trampe på broen, hvordan de ændrede på deres toneleje alt efter om de var mindste, mellemste eller ældste bukkebruse. Jeg fik også mange gode samtaler med forældrene om hvordan børnene havde taget historien til sig og hvordan de fortalte dem hjemme.

I slutningen af perioden begyndte jeg at læse historien om "De tre bukkebruse i badeland" En historie som ligger sig op ad den oprindelige historie, men som er en sjov historie om hvordan de tre bukkebruse vælger at tage i badeland i stedet for at gå på sæteren. En meget humoristisk fortælling som også gav anledning til mange snakke og dermed også sprogudvikling i form af nye ord og vendinger. En snak om hvor børnene ville tage hen hvis de selv kunne vælge, en snak om badeland, ferier og om at ture og ikke ture rutsche i de store rutschebaner.

Faglige refleksioner over Praksisfortællingen:

Arbejdet med sprogkufferten og sprogbroen har været meget givende for mig som pædagog og jeg har nydt at materialet har været så let tilgængeligt og nemt at gå i gang med. Børnene har været glædet sig til at mødes i gruppen igen og til at arbejde med emnet og jeg tænker på alle måder det har været en succes og jeg er vild med at de børn jeg sender videre på Hunderup skolen, mødes af en tegning de selv har tegnet af de tre bukkebruse da de var på skolen for at se skuespillet. Jeg tænker vi bygger bro og former et fælles sprog til glæde for børnene.

Krop, sanser og bevægelse

"Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel.

Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relationsdannelse udgår fra kroppen".

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 42-43

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Krop, sanser og bevægelse
Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag

Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Nøgleord Institution centrum Syd:

Bruger kroppen som aktivt redskab, til at øve sig på mod, medmenneskelighed, vedholdenhed og nysgerrighed

Kropslige erfaringer stimulerer sanserne

Bruge kropslige oplevelser til at øve sig på grundsanserne (den taktile sans, den vestibulære sans/labyrint-sansen og muskel-led-sansen) i samarbejde med de fire øvrige sanser (lugtesansen, synssansen, smags-sansen og høresansen).

Bevægelse giver glæde

Erfaring med forskellige kropslige udtryk

1) Praksisfortælling fra vuggestue - krop, sanser og bevægelse

Jeg vil stimulere krop, sanser og bevægelse. Jeg vil gå en tur med børnene uden klapvogn og vil lære dem at gå selv ved siden af hinanden. Jeg tager gå bånd med. Jeg har en dreng på 2,2 år en dreng på 2 samt en pige på 1,11 mdr.

Vi går hen ad stien og drengene synes det er sjovt at holde i båndet - pigen kan ikke finde ud af det. Så hende tager jeg i hånden og prøver at få drengene til at gå foran os. Vi går ned ad stien og hen til et område hvor det går ned af bakke. Han løber lidt op og ned. Pigen er bange og forsigtig, så hun skal "lokkes".

Neden for bakken, prøver vi at finde nogle dyr. Der er myrer og bænkebidere. De vil gerne holde dyrene, myrerne kan vi dog ikke fange. Senere går vi videre, vi løber og går skiftevis. Vi går under en bom. Vi

snakker undervejs om hvad vi ser. Det er mest mig der taler. Den ældste dreng og pigen har lidt sprog. Den mellemste dreng begynder så småt at have lidt sprog. Pigen er bange for biler og de vindmøller vi ser.

Jeg tænker at vi hellere må gå hjem.

Faglige refleksioner over Praksisfortællingen

Hovedformålet var krop, sanser og bevægelse men vi berører alle de andre læreplanstemaer også.

2) Praksisfortælling fra børnehaven om Krop, sanser og bevægelse

"En tur i det grønne":

(Se link til fotobog: "En tur i det grønne")

Vi er i Sommerferiesampasning 2020 og har planlagt en tur til et grønt område, hvor der er mulighed for mange spændende oplevelser - bl.a. med køer.

Inden vi tager afsted, klargør vi sammen cyklerne. Vi taler om turen og om, at vi er sammen om det hele - også planlægningen. Vi tager afsted med 2 christianiacykler og en almindelig cykel med barnesæde.

Den fælles aftale med børnene er at cykle en tur. Vi har sammen bestemt tuen - men ikke hvad vi skal lave. Undervejs ser vi grundigt på omgivelserne og taler om det.

Vi kommer til marken og børnene fordyber sig. Vi oplever sammen med børnene og vi følger deres spor og interesser - nogen kravler og nogen undersøger omgivelserne. Vi finder hindbær og råber til alle børn at de skal komme og smage hvis de har lyst. Vi skærper børnenes interesse og nærvær ved at fokusere på enkelte lyde. Jeg spørger om hvad det er for et dyr der lever i græsset og hopper.

De finder hurtigt svaret og vi børnene deltager meget interesseret. Vi forundres sammen over så langt græshopperne kan springe og ingen af os ved hvad de egentlig spiser?

Jeg giver børnene en lille opgave, nemlig at finde 2 dyr hver på marken. V går over og kigger på køerne - deres horn, hvad de spiser mens andre børn er stadig optaget af at spise hindbær.

Vi gør klar til at spise på tæpperne.

Jeg kan høre en ravn og spørger, hvad er det for en sort fugl? En sortsort - nej - det er en ravn.

Da vi går tilbage til cyklerne, kan vi mærke at børnene er mere opmærksomme på at det der foregår i naturen.

Faglige refleksioner over Praksisfortællingen

Der ligger uanede muligheder for læring gennem leg i naturen - vi vil gerne give børnene glæden ved at opdage naturen og at få øje på rigdommen i naturen. Dette sted danner et uendeligt læringsrum. Sanserne skærpes og børnene og de voksne bliver opmærksomme på at være en del af noget større.

Børn og voksne glædes over den fælles opmærksomhed. Vi følge hinandens spor - vi er på opdagelse sammen med børnene i børnehøjde. Det er godt at den voksne har konkret viden som gør det interessant for børnene.

Vi kan bringe alle læreplanstemaerne med ud i naturen og de spiller sammen.

Det er et læringsmiljø med uanede veje at gå sammen med børnene - vejret, dyrene planterne, fællesskabet, filosofi osv.

[Link til forældre-Padlet / Fotobog /En tur i det grønne](#)

Natur, udeliv og science

”Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension.

Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 44-45

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med natur, udeliv og science?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- ✦ Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Natur, udeliv og science
- ✦ Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag ✦ Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Nøgleord institution Centrum Syd:

Udelivet giver mulighed for fordybelse og gå på opdagelse og følge egne indskydelser

Glæde og vildskab ro og fordybelse

Konkret viden om naturen - dyr, træer, årstidernes skiften

Bevidsthed om jorden og ressourcerne

Være til stede i nuet og eksperimentere

Lære naturens love at kende

Filosofere over livets store temaer igennem naturens love

Bygge videre på egen viden og koble med andres viden

Nysgerrig og undrende tilgang til matematikkens

Lære at bruge nye teknologiformers muligheder - herunder f.eks. robotter

1) Praksisfortælling fra vuggestue natur, udeliv og science

Nøgleord: Vand og Is

Praksisfortælling:

Ideen opstod, da vi et par dage i forvejen havde leget med vand i vuggestuen, det var en af de meget varme dage, hvor vi havde snakket med børnene om, at vandet var lidt koldt, når det kom ud af sprinkleren, og at det blev til mudder, når det lagde sig på jorden, mens vi snakkede med børnene, legede vi med vand og mudder, det var herligt. Herefter kom vi voksne til at tale om, at det kunne være sjovt at fryse vand, så børnene kunne få en oplevelse af, at vand kan blive hårdt, meget koldt og ikke længere være flydende, samt at man måske kunne gøre noget andet med vandet, når det er hårdt, så som at tegne med det. Vi frøs nogle biler ind i store isklumper, og frøs vandfarve i isterningposer.

Børnene er meget optaget af de store kolde isklumper, og rører meget ved dem, de kan mærke de får våde fingre, når de smelter, vi snakker om, hvad der mon sker, når de ligger ude i den varme sol, det er lidt svært at gætte, men pludselig siger en lille pige, og peger på isklumpen, "meget våd". Der er kommet en stor våd plet på fliserne, så snakker vi med børnene om, at isen smelter, og bliver til vand igen, når solen skinner, og derfor bliver fliserne våde. Børnene synes, det er rigtig sjovt, da bilerne kommer til syne inde i isklumpen. Det er lidt svært at forstå, at bilerne ikke bare lige kan komme ud, vi snakker meget om, at vi må vente, til isen smelter lidt mere, og så tjekker vi isklumperne rigtig mange gange, og til sidst råber en af drengene "bil bil", og så kan vi tage bilen ud, og tænk, den er også helt kold, hvorfor mon....

En af de andre varme dage tog vi farveisterningerne og papir frem, børnene er meget begejstret for at røre ved dem, og da isterningerne har været lidt inde i deres hænder, siger en af børnene "blå", for lige pludselig da isterningen er smeltet lidt, så kan den male, det er meget spændende. Børnene vil hele tiden have en ny, og maler rigtig meget på papiret, både blå, grønt og orange. Det er lidt svært, for isterningerne er meget glatte, når de smelter, børnene siger hele tiden "hov", når de falder på jorden, vi snakker om, hvorfor mon isterningerne hele tiden hopper ud af hånden, og at det er fordi, at is bliver glat, når det smelter.

Faglige refleksioner over Praksisfortællingen

Det pædagogiske læringsrum giver børnene mulighed for at sanse naturens fænomener, vand i flyende og fastform i form af is. Vi forsøger sammen med børnene at skabe et rum for refleksion, hvad mon der sker med is, når solen skinner? Kan vand bruges til andet end at bade i, ved at lade børnene føle og røre ved vand i forskellige konsistenser, får børnene en sanseoplevelse af samt en erfaring med, hvordan de forskellige elementer føles og kan bruges. Derudover udvikler børnene også deres sproglige kompetencer, da de indgår i snakke om, hvad der mon sker med vandet/isen, og ord som frossen og glat bliver introdukeret. Det giver også børnene en fællesskabsfølelse, at de har været sammen om projektet og erfaret det sammen. Derudover udvikler det også børnene alsidige personlige udvikling, da det udvikler børnenes erfaringsverden, at få nye oplevelser og erfaringer, de ikke kendte til i forvejen. Børnene får også udviklet deres tålmodighed, da isen jo ikke bare smeltede lige med det samme, så det krævede også noget udholdenhed, hvilket de var rigtig gode til.

2) Praksisfortælling fra vuggestue natur, udeliv og science

Klokken er 09:30 og vi er lige blevet færdige med at spise frugt og skal nu i gang med aktiviteter i grupperne.

En af drengene i min gruppe har en salamander med hjemmefra, som han sammen med sin mor og far har fundet i en sø ved den gård han bor på.

Salamanderen er i en gennemsigtig plasticbeholder, sammen med lidt vand og nogle vandplanter fra søen hvor den blev fundet. Vi tager beholderne med salamanderen med udenfor og sætter os i en rundkreds på græsset, hvor vi skiftes til at holde beholderne og øve os i at være forsigtige, når vi vender og drejer beholderen for at kigge på salamanderen. Vi taler om hvilke farver den har og hvordan den krop ser ud med den lange hale og de små tæer om næsten er små sugekopper der suger sig fast til siderne af beholderen. Vi taler om det mon er en pige eller en dreng og børnene kommer med hver deres bud samt begrundelse herfor.

Jeg henter vores IPAD, for at kunne søge information om salamandere sammen med børnene så de kan vide mere om den. Vi finder ud af at formen på salamanderens underkrop viser at det er en pige. Vi taler

om hvad vi tror salamandere spiser og hvor de bor, og efter at alle havde fået mulighed for at komme med deres bud, brugte vi igen IPAD til at finde svaret.

Jeg bemærker at alle børnene i gruppen er meget optaget af snakken om salamanderen og jeg er positivt overrasket over at de alle 5 kan holde koncentrationen omkring aktiviteten så længe, uden at nogen søger væk, melder sig ud eller bliver urolige.

Vi afslutter aktiviteten ved, at jeg finder papir og farveblyanter frem til børnene, så de kan tegne deres egen salamander. Imens de tegner, lægger jeg IPAD en på plads og sætter beholderen med salamanderen ud på drengens plads, så han kan tage den med hjem igen om eftermiddagen, og han sammen med sine forældre kan sætte den ud igen, ved den sø hvor de fandt den.

Faglige refleksioner over Praksisfortællingen

Det primære læreplanstema i fortællingen er **natur, udeliv og science**. Vi fulgte med børnenes indskydelser, gik på opdagelse og fordybte os i hvad salamanderen var for et dyr. Vi brugte den viden vi allerede havde, til at opsøge ny viden i fællesskab, via den teknologi vi havde til rådighed.

Der blev ventet på tur ift. at holde salamanderen og vi øvede os i at være gode ved dyret og behandle den nænsomt imens vi studerede den.

Udover at rumme **natur, udeliv og science**, var der også et element af **social udvikling**, da drengen der havde medbragt salamanderen, bidrog med de evner, interesser og ressourcer han har. Han var tydelig stolt og jeg kunne se at han nød at de andre børn var interesserede i det dyr han havde med.

Vi havde også et element af **kultur, æstetik og fællesskab**, idet børnene brugte den levende salamander de lige havde studeret, til at skabe de kreative udtryk, ud fra oplevelsen.

Ydermere var der et element af **alsidig personlig udvikling**, da drenge der havde medbragt salamanderen, fik mulighed for at indvie de andre børn i sin interesse for dyr, på en måde som de andre børn fandt interessant.

Børnegruppen består af flere drenge der ofte har svært ved at holde koncentrationen og derfor har en tendens til enten at melde sig ud af de aktiviteter vi laver, eller komme til at forstyrre de andre børns fordybelse fordi de bliver urolige. Denne oplevelse er derfor særdeles positiv og inspirerende i forhold til senere aktiviteter.

Kultur, æstetik og fællesskab

"Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet.

Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 46-47

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- ✦ Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kultur, æstetik og fællesskab
- ✦ Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag

Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Nøgleord Institution Centrum Syd

Glæden ved at skabe sammen med andre og sig selv f.eks. teater, musik, kunst

Teater og optræden giver muligheder for at øve sig på andre roller og styrker den sproglige udvikling

Opdage nye evner man har.

Arbejde med sit mod, vedholdenhed, medmenneskelighed og nysgerrighed igennem kreative udtryk.

Musik giver livsglæde og deltagelse i et fællesskab

1) Praksisfortælling fra børnehaven om Kultur, æstetik og fællesskab:

"Vi laver et bord og en bænk"

(Se link til fotobog: - "Vi laver et bord og en bænk")

Vi er i samspasningen i sommerferien og et barn og jeg taler om at lave et bord ud af nogle grene og planker vi har fundet.

Vi har først en længere snak om hvordan man kan lave et bord og hvad man skal huske at planlægge inden man starter.

Undervejs præsenterer jeg barnet for det værktøj vi skal bruge - sav, tommestok, blyant, skruer og skruemaskine. Det er spændende at prøve værktøjerne af - især skruemaskinen og tommestokken.

Vi er begge rigtig glade for at skabe noget sammen - det er sjovt og vi er fælles om det. Det er dejligt at lave noget sammen som man rigtig ønsker sig.

Bagefter taler vi om, at man skal kunne deles om bordet som vi lige har lavet. Det er lidt svært og 2 drenge bliver uenige - men de får hjælp af mig og ender med at blive gode venner og spise frokosten på bordet - mens vi sidder på bænken som også er lavet.

Faglige refleksioner over Praksisfortællingen Vi

er i øjenhøjde og i flow sammen.

Vi nyder begge at skabe sammen og har en rigtig guldstund.

Det er ikke så ofte det er muligt i hverdagen at lave en sådan aktivitet kun med eet barn. Derfor griber jeg lejligheden.

Der er mange spændende processer undervejs og vi har en ligeværdig dialog om projektet.

Jeg vil gerne lære børnene, der har været involveret - at man godt kan deles om bordet og bænken.

Jeg vil give et andet barn der er lidt mere stille en lignende guldstund, idet muligheden er der.

Jeg er meget opmærksom på, at vi er i en ligeværdig dialog hvor vi undersøger emnet fra flere sider. Vi undrer os sammen og jeg bruger min merviden i aktiviteten til at skabe fremdrift og kvalitet. 2 af drengene har svært ved at deles - og frokosten er en god lejlighed til at øve det. Der bliver taget billeder af det færdige resultat.

[Link til forældre-Padlet / Fotobog / Vi laver et bord og en bænk](#)

2) Praksisfortælling fra børnehave om kultur, æstetik og fællesskab

En gruppe på 10-12 børn har været på besøg i Den Fynske Landsby. Den primære grund til besøget var at komme i skole i den gamle skolebygning derovre, men på besøgsdagen var der lukket for indgang i netop denne bygning. Vi aftaler i gruppen at lave en skole i børnehaven dagen efter vores besøg i Den Fynske Landsby.

Samlingen er slut og børnene går udenfor, for at lege på legepladsen. Jeg går umiddelbart efter op for at gøre klar til skole på stuen.

Børnene leger på legepladsen og jeg klapper med to højhættede og råber "skoletid! Skolen åbner nu! Alle børn skal i skole!!" Børnene kommer løbende hen mod indgangstrappen og stiller sig med front mod mig. Jeg fortæller dem at vi i dag skal lege skole som vi aftalte i går og jeg har gjort klar til skolen oppe på vores stue. Børnene går op ad trappen og jeg beder dem vente i garderoben, så vi alle følges ind i skolen. Da alle er klar, tager jeg fat i døren og forklarer at man går stille til en plads ved skolebordene og sætter sig stille ned og venter på læren. Alle børn kigger mod mig og jeg åbner døren. Inde på stuen står bordene i to rækker vendt mod vores samlingstavle på væggen; ved bordene står skamler til alle børn. Børnene går stille ind og sætter sig på skamlerne. Jeg leger mig ind i rollen som gammel skolefrøken og stiller mig ved tavlen.

"godmorgen alle børn!" børnene smiler mod mig og afventer. "I dag skal vi have dansk og matematik i skolen. Først skal vi snakke om bogstaver i dansk." Børnene er optaget af hvad jeg fortæller og leger med ved at være i deres rolle som elever i klassen. Vi snakker om de bogstaver børnene starter med. Jeg vælger tre børn der starter med A B E og beder dem komme op til tavlen for at finde deres bogstav. Det ene barn har svært ved at kende sit bogstav og vi beder børnegruppen om hjælp, mange rækker hånden op og en af dem kommer op og finder bogstavet. Da alle har været oppe fortæller jeg at vi nu har skrevet et ord. Jeg giver børnene ledetråde ved hjælp af tegninger på tavlen og børnene rækker hånden op med gæt til hvilket ord vi har skrevet i fællesskab. Til sidst er der en der gætter ABE. Jeg vælger tre vilkårlige børn til at sætte bogstaverne tilbage på deres rette plads i alfabetet. Børnene får nu et stykke papir og en farveblyant hver. På hvert stykke papir skriver en voksen barnets navn og herefter leger børnene med at skrive deres eget navn. Et barn er usikker på at kunne og siger til en anden voksen " jeg kan ikke skrive mit navn." den voksne responderer med et smil og siger "bare rolig, vi leger det bare." den voksne sætter sig ved siden af barnet og barnet begynder at tegne streger på sit papir.

Efter ca. 10 minutter kalder jeg på stuen at det er tid til matematik. Vi samler papirerne ind og en voksen ligger papirerne ud på de respektive børns pladser. Jeg beder et barn samle 4 farveblyanter ind og et andet barn om at samle 3 blyanter ind. Hvert barn samler dem ind og alle børn giver velvilligt deres farveblyant til dem. De kommer op foran tavlen og jeg beder et tredje barn om at komme op og tælle alle farverne de to børn har til sammen. Da alle farver er indsamlet på denne måde med forskellige børn til opgaven, er skolen slut. Alle børn sidder på deres stole og kigger op på mig indtil jeg fortæller dem at vi nu skal lege "flyv lille påfugl".

Faglige refleksioner over Praksisfortællingen

Børnene får en oplevelse af sammenhæng mellem dage, miljøer og oplevelser. Ved at være bevidst om at inddrage alle børn i legen opnår de en forståelse for vigtigheden af fællesskabet på tværs af børnegruppen; de bliver bevidste om at de alle bidrager ind i legen. Her oplever børnene at de får erfaring og viden både som tilskuere og aktive deltagere. Børnenes fantasi øves idet jeg opstiller en verden for dem, de hjælpes til at gå ind i ved hjælp af de opgaver de bliver stillet. Drengen der er usikker på egne evner, oplever at blive motiveret og engageret ved hjælp af fantasien. De alle optræder nysgerrigt i at bruge forskellige materialer og redskaber til at livagtiggøre legens indhold.

*Ved hjælp af legens konstruktion som totalteater får alle børn en rolle; enten aktiv eller passiv, hvorfor de får mod til at være vedholdne i opgaveløsningen. De får udtrykt sig kreativt både i deres indre verden, samt i deres ydre ved at livagtiggøre skriften som tegning og påtage sig en rolle. Gennem **Kommunikation og sprog**, oplever børnene deltagelsesmuligheder i et fællesskab. Ved at lade børnene samarbejde og give*

hinanden plads til at løse opgaverne berøres **Social udvikling** også. Børnene bliver opmærksomme på at der er forskellige kulturer i forskellige miljøer, idet vi leger med ideer om og efterligner skolemiljøet. Der er et element af **Natur udeliv og science**, da børnene også bygger videre på egen viden og kobler den til andres igennem opgaverne og legen.

3) Praksisfortælling fra børnehave om kultur, æstetik og fællesskab (Se link til fotobog: "Volvo 210")

Mens vi den foregående dag i sommerferiesampasningen 2020, lavede bord og bæk, var der en dreng som var meget optaget af det. Jeg fornemmede, at han også meget gerne ville lave noget han kunne få med hjem. Han er vild med Volvo 210 og kan ovenikøbet sungen om en Volvo 210.

Vi beslutter os for at lave denne – kun ham og jeg. Vi arbejder sammen om projektet og jeg har medbragt hjul jeg havde liggende hjemme på værkstedet. Vi skaber sammen og nyder denne kreative proces hvor vi er helt i øjenhøjde.

Da vi er færdige, synger drengen sungen om Volvo 210 og han har en flot stemme og er tydeligt musikalsk. Han stråler af stolthed og bilen får mange beundrende blikke fra både voksne og børn.

Faglige refleksioner over Praksisfortællingen

Drengen ville meget gerne have noget med sig hjem og havde fulgt processen dagen i forvejen. Vi havde en sjælden mulighed for at være skabende sammen kun ham og jeg. Samtlige læreplanstemaer er i spil – men netop det kreative, legende og skabende element er i fokus.

Til slut synger drenge meget imponerende sin sang om en Volvo 210. Her er der måske nye veje at gå sammen – musisk.

[Link til forældre-Padlet / Fotobog / Volvo 210](#)

Evalueringsskulturer

"Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringsskulturer i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø.

Lederen er ansvarlig for, at arbejdet med den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen skal tage udgangspunkt i de pædagogiske mål og herunder en vurdering af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Evalueringen skal offentliggøres.

Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Den pædagogiske dokumentation skal indgå i evalueringen."

Det er ikke et lovkrav at beskrive dagtilbuddets dokumentations- og evalueringspraksis i den pædagogiske læreplan, men det kan være en fordel i udarbejdelsen af læreplanen at forholde sig til den løbende opfølgning og evaluering af indholdet i læreplanen.

Ambitioner og fælles forpligtelse i Odense Kommune

- I Odense Kommune tilstræber vi at arbejde i professionelle læringsfællesskaber
- Vi ser det som en fælles forpligtelse at skabe de optimale læringsmuligheder for alle børn
- Vores evalueringskultur understøtter et dobbelt læringsfokus rettet mod børns og medarbejderes læring.
- Vi foretager systematiske og konstruktive refleksioner over praksis.
- Vi inddrager og reflekterer data i udviklingen af vores fælles praksis.
- Vi dokumenterer og reflekterer sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes udbytte ift. trivsel, læring, udvikling og dannelse.
- Vi tager udgangspunkt i børnenes udbytte af læringsmiljøet, når vi tilrettelægger, justerer og kvalificerer vores praksis.
- Lederne udøver faglig ledelse og fokuserer deres arbejde på den pædagogiske kerneopgave ved at facilitere og understøtte professionelle læringsfællesskaber.
- Lederne bærer ansvaret for at etablere, udvikle og forankre den systematiske evalueringskultur.

Definition

Evalueringskulturen er et udtryk for, at vi arbejder i professionelle læringsfællesskaber. Lederne er ansvarlige for at etablere en evalueringskultur i dagtilbuddet. Hermed forstås, at det pædagogiske personale og ledelsen løbende forholder sig reflektivt og kritisk til, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børnegruppens trivsel. Læring, udvikling og dannelse. Systematisk refleksion over og evaluering af praksis sker med afsæt i pædagogisk dokumentation, såsom (small data) observationer af hverdagspraksis, observationer af læringsmiljøet, børneinterviews, praksisfortællinger mfl. og (big data) sprog- og læringsmiljøvurderinger m.fl.

Hvordan skaber vi en evalueringskultur, som udvikler og kvalificerer vores pædagogiske læringsmiljø?

Det vil sige, hvordan dokumenterer og evaluerer vi løbende vores pædagogiske arbejde, herunder sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og de tolv pædagogiske mål?

Her kan I kort beskrive jeres arbejde med at etablere en evalueringskultur som en del af det daglige pædagogiske arbejde. I kan fx beskrive, hvordan I arbejder systematisk med evaluering, om I arbejder med særlige metoder, om I arbejder eksperimenterende eller undersøgende med et særligt fokus, samt hvordan, hvor ofte og i hvilke fora I drøfter og reflekterer over jeres pædagogiske praksis mv.

Arbejdet med at udvikle en systematisk evalueringskultur er centralt for at kunne videreudvikle kvaliteten.

Vi bruger evalueringer og dokumentation til at beskrive "gabene" mellem den faglighed vi ønsker (vores mål) - målt op mod det vi, og andre, oplever i praksis.

Vi får således øje på gabet mellem den praksis vi gerne vil have og den konkrete oplevede praksis - og vi kan derefter lave handleplaner der beskriver de ønskede forandringer – ofte via SMTTE modeller som er et kendt og brugt værktøj.

Vi er optagede af hvorvidt forældrene ser en tydelig sammenhæng mellem det vi skriver i den styrkede pædagogiske læreplan og det de oplever i hverdagen i det enkelte børnehus. Dette giver anledning til løbende justeringer.

Vi arbejder ofte med dokumentationsbegreberne *det der kan tælles* (sprogvurderinger mv) og *det der kan fortælles* (observationer, nedskrevne oplevelser fra praksis f.eks. læringshistorier, inklusionsfortællinger, og venneskemaer mv.)

Disse dokumentationsformer supplerer hinanden godt og giver os bedre mulighed for at kunne beskrive kompleksiteten i hverdagen.

Vi skal kunne begrunde vores faglige valg fra institutionens faglig platform – ikke med individuelle "synsninger".

Et vigtigt omdrejningspunkt i institutionen, er derfor en leder SMTTE for hvert hus, der beskriver evalueringskulturen og hvordan man vil arbejde med den i det pågældende år i det enkelte børnehus. Denne SMTTE bliver en vigtig del af det enkelte hus' arbejde med evalueringskultur samt bliver en del af den samlede evaluering og udvikling af en evalueringskultur på institutionsplan.

Vi ønsker at bruge den styrkede pædagogiske læreplan aktivt og som vores pædagogiske mål på børnehus og institutionsniveau. Hvordan vi konkret kommer til at gøre dette går vi i dialog med medarbejderne omkring - så det giver mening.

PUG. (Pædagogisk udviklingsgruppe).

For at videndele og binde institutionen sammen arbejder vi med PUG Den består af en medarbejder fra hvert børnehus samt institutionsleder. Vi mødes omkring et tema som LU typisk har valgt at sætte fokus på og vi sikrer dermed Bottom-up processer og arbejde på tværs af institutionen. Vi har bl.a. haft læreplaner, sproglig indsats på dagsordenen. Vi er et inspirations-forum og ikke et beslutningsforum. Vi mødes et antal gange og nedlægger os selv når emnet er belyst og genopstår med nye deltagere der har specielle kompetencer / interesse indenfor et nyt emne – dog altid med deltagelse af institutionsleder.

PUG udeliv. Vi har et stort fokus på Udeliv og vi har derfor en permanent PUG gruppe der består af en ildsjæl/udelivsansvarlig fra hvert børnehus samt institutionsleder. De mødes ca. 4 gange om året og planlægger tværgående udelivsaktiviteter samt giver masser af inspiration og ikke mindst evaluerer de overståede aktiviteter.

Faglig ledelse. Alle DPL samt institutionsleder er/har været på samme uddannelse omkring implementeringer af den styrkede pædagogiske læreplan. Vi får på denne uddannelse nye og meget relevante værktøjer til at få øje på og beskrive gabet mellem den intenderede og oplevede praksis. Det er både værktøjer der kan **tælle** og **fortælle**. Disse værktøjer bliver en del af vores fælles faglige bagage.

Sprogklar 2020. Samtlige børnehuse er færdiguddannede i Sprogklar i løbet af 2021. Denne fælles uddannelse giver et fælles sprogfagligt fundament og retning i institutionens arbejde og vil indeholde bl.a. videooptagelser og analyse fra hverdagen. Disse klip udføres af og evalueres af de pædagogiske medarbejdere og bringes med på uddannelsen. Det forløb forventer vi vil give en stor øvelse i at arbejde med video og analyse af denne.

Kvalitetsplanerne er en vigtig del af evalueringen og udviklingen af fagligheden. Disse planer har omhandlet arbejdet med en evalueringskultur. Vi har brugt læringshistorierne som værktøj og har bedt medarbejderne om at lave en læringshistorie. Disse er på skift blevet arbejdet med i lederteam og i det enkelte børnehus. Det har givet et spændende billede af en praksis – som man så kan måle op mod det intenderede og medarbejderne har fået et ledelsesfokus på Metafortællingen om deres hus læringshistorier og lederteamet har fået et medarbejderfokus fra dagligdagen.

Alle evalueringer og justeringer kan ikke og skal ikke skrives ned.

Mange daglige evalueringer og justeringer, har vi valgt at kalde "Straks-evalueringer" og kan og skal udføres straks efter og videreinformeres til kollegaerne via f.eks. logbøger/personalemøder. Det kunne typiske handle om justeringer i forhold til børnenes aktuelle trivsel.

Den styrkede pædagogiske læreplan:

Vi vil arbejde med den styrkede pædagogiske læreplan er dynamisk og bruges aktivt. Vi vil bruge de oplevede praksisfortællinger og refleksioner fra de 6 læreplanstemaer til at se på det pædagogiske grundlag - og drøfte i hvor høj grad lever vi op til det og derefter justere vores praksis. Derfor vil praksisfortællingerne fra de 6 læreplantemaer løbende blive udskiftet.

Vi vil skabe involverende processer og sørge for at læreplanen hele tiden er dynamisk og afspejler hverdagen. Udmøntningen af dette aftales konkret med medarbejderne.

Hvordan evaluerer vi arbejdet med den pædagogiske læreplan, som skal foretages mindst hvert andet år?

Her kan I fx kort beskrive, hvordan evaluering af læreplanen kan ses i forhold til jeres evalueringskultur i hverdagen.

Vi skal aftale med institutionsbestyrelsen hvordan dette skal foregå i praksis. Det vil blive løbende justeret i institutionsbestyrelsen samt på tilsynsdialogmøder.

Vi vil løbende evaluere og justere via de ovennævnte fora. Hvert andet år vil den styrkede pædagogiske læreplan blive evalueret lokalt mellem forældre og medarbejdere via forældrerådet – altså gabt mellem det intenderede og det oplevede.

På samme måde vil den styrkede pædagogiske læreplan blive evalueret via bl.a. Kvalitetsplanerne på institutionsplan.

Her kan I finde yderligere inspiration til arbejdet med den pædagogiske læreplan

Til at understøtte og inspirere jeres videre arbejde med den styrkede pædagogiske læreplan er der udviklet en række øvrige materialer. Alle inspirationsmaterialer – nuværende og kommende – kan findes på www.emu.dk/omraade/dagtilbud

Redskab til selvevaluering er en ramme til systematisk at

analysere jeres praksis inden for centrale områder i den styrkede pædagogiske læreplan.

Redskab til forankringsproces indeholder fem tilgange

til, hvordan I kan arbejde med forandring og forankring af et stærkt pædagogisk læringsmiljø.

Film introducerer indholdet i og illustrerer hovedpointer fra publikationen *Den styrkede pædagogiske læreplan*.

Pædagogisk læreplan

© 2019

Danmarks Evalueringsinstitut og Børne- og Socialministeriet

Citat med kildeangivelse er tilladt

Design: BGRAPHIC

Forskellige tematiske materialer dykker ned i viden om et tema og giver inspiration til dialog og handling. Her er bl.a. materialer om evaluerende pædagogisk praksis, som understøtter en systematisk tilgang til det at evaluere.

Der offentliggøres løbende nye temaer.

Alle materialer kan findes på www.emu.dk/omraade/dagtilbud